

«ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ Ο ΠΑΡΙΟΣ»
ντοκυμαντέρ του Γιάννη Τριτσιμπίδα

ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΦΗΓΗΣΗΣ και ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

“ARCHILOCHOS OF PAROS”
a documentary by Yannis Tritsibidas

NARRATION and INTERVIEWS' TEXT

copyright 2006
E mail: trivan@otenet.gr

ΙΔΟΥ!
ΠΑΡΟΣ-ΑΘΗΝΑ 2006

(Η αρίθμηση των αποσπασμάτων κατά West
Numbering follows M.L. West.)

ΤΙΤΛΟΙ ΑΡΧΗΣ:

μια παραγωγή ΙΔΟΥ! - VOX documentaries
από τον ΓΙΑΝΝΗ ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑ by YANNIS TRITSIBIDAS

ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ Ο ΠΑΡΙΟΣ
ARCHILOCHOS OF PAROS

**ΠΟΙΗΤΗΣ-ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ ΤΟΥ 7ου π.Χ. ΑΙΩΝΑ, ΑΠΟ
ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΠΑΡΙΑΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΠΟΥ ΑΠΟΙΚΙΣΕ
ΤΗ ΘΑΣΟ, ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΣΤΕΝΑ ΜΕ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ
ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ. Ο ΙΔΙΟΣ ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΜΕ ΤΗ
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ**
**POET AND WARRIOR, 7th CENTURY B.C., FROM AN
IMPORTANT PARIAN FAMILY WHO COLONIZED
THASOS, CLOSELY LINKED TO THE WORSHIP OF
DEMETER. HE WAS ALSO INVOLVED IN SHAPING
THE CULT OF DIONYSOS**

122 W: «Ουδέν ανέλπιστον»,
και τίποτα δεν παίρνεις όρκο πως δε θα συμβεί
κι ούτε είναι απίθανο.
αφ ότου ο Δίας, των Ολυμπίων ο πατέρας,
έκανε νύχτα μέρα μεσημέρι,
του ήλιου που 'λαμπε κρύβοντας το φως,
δέος σκορπώντας φριχτό στους ανθρώπους.
Από τότε όλα μας είναι πιστευτά κι αναμενόμενα.
Κανείς σας μην απορήσει αν δει τα δελφίνια
την θαλασσινή τροφή τους με τ' αγρίμια
ν ανταλλάσσουν,
μήτε τ' αγρίμια να προτιμούν τη βουή
του θαλάσσιου κύματος από την ξηρά

και τα δελφίνια το δάσος του βουνού.

19 W . Δε με μέλλουν εμένα του πολύχρυσου Γύγη τα πλούτη,
δεν τα ζηλεύω, ούτε φθονώ των θεών τα έργα
ούτε για μεγάλες εξουσίες τρελαίνομαι.
Πέρα απ τα μάτια τα δικά μου είναι όλα ετούτα.

133 W. Κανένας ανάμεσα στους πολίτες άμα πεθάνει
δεν μετράει πιά, κι ας είναι διάσημος.
Εμείς οι ζωντανοί
των ζωντανών την εύνοια επιζητούμε
κι όλα του πεθαμένου στο διάολο πάντα πάνε.

13 W:τέτοιους άντρες έπνιξε το κύμα
της ανταριασμένης θάλασσας
και τα πνεμόνια μας πρηστήκανε απ τον πόνο.
Ομως οι θεοί φίλε, μας βρήκαν φάρμακο για τ
αγιάτρευτα κακά, την ακλόνητη υπομονή.
Και μια τον ένα ο πόνος χτυπά ,
τώρα γύρισε σ εμάς και άνοιξε ματωμένη πληγή,
αύριο άλλους θα χτυπήσει.
Γι αυτό γρήγορα κουράγιο,
διώξτε το γυναικίσιο πένθος.

11 W : Με τα κλάματα βέβαια δε θα γιατρευτώ,
μα δε θα χειροτερέψω κιόλας
αν το ρίζω στη στις χαρές και τα γλέντια

120 W: Ξέρω στον αφέντη Διόνυσο ωραίο τραγούδι ,
διθύραμβο ν αρχινήσω
όταν το μυαλό μου απ το κρασί
για τα καλά κεραυνοβοληθεί

(English subtitles:

Nothing is unexpected, nor sworn impossible
nor marvellous, since Olympian Father Zeus
turned noon to night by hiding brilliant
sunlight, and dismal fear came upon men.
From now on anything can be believed
or expected; let no one marvel, not even if
he see the dolphins leave their salty pasture
for the land beasts', who'll cherish crashing sea waves
as if they had not loved the mountainside.

I don't care for Gyges' hoard of gold
nor have I envied him, I don't envy
him or the gods' works, nor longed to be
a despot; my eyes don't see that way.

No one gets honor or repute from his townsmen
by dying; alive we seek the favor
of the living; our worst is for the dead.

Whelmed by sea roar were those men
and our lungs are swollen with anguish;
but the gods, my friend, have conferred
tough endurance as cure for incurable
adversity; it first gets one, then another;
it's turned to us now and we bemoan
a bloody wound; others come next; so quickly
put womanish grief away, and endure.

As weeping won't heal grief
so joys and feasts won't worsen it

For I know how to start up the dithyramb,
Lord Dionysus' lovely tune, wits thunderstruck with wine)

Prof. GREGORY NAGY:

It's true that Archilochos's tradition is new, but the newness is, shall we say, built into the medium. And no matter when it is activated it will be presented as something new, as an *aggiornamento*, as an updating of something that is notionally old. And the necessity of the newness is that in order to challenge, in order to test the existing order, there has to be this idea that in the here and now we are testing all over again. And I am not saying that it is only social criticism that happens when there is newness. It can also be praising of traditional values as represented by Pindaros.

So there is the traditional testing by way of newness as represented by Pindaros and then there is the carnivalesque, the more festive and more laughter-prone testing as represented by Archilochos. And in fact the two media can even comment on each other. So, I resist the idea that society has changed, that Archilochos represents something new that is post-epic. I submit to you that the traditions that you see represented by Archilochos are already represented inside epic. They are embedded in epic and you see it not as a dominant force there, but as a recessive force. You take it out into other contexts as we see in the medium represented by Archilochos, and then outside that frame sometimes we get confused because we try to imply that there is chronological stratification. I don't really see it.

And I can also say that if we wanted to make a modern version of what is represented by Archilochos, I think what is most interesting about him is that despite the fact that some aspects are seemingly grotesque, seemingly ugly, other aspects are really very beautiful. It's a little bit like Cervantes and Don Quixote. It is a little bit like any kind of picaresque genre where there is testing of more serious norms of narrative or drama, but there is also a reaffirmation in other ways of what is beautiful and, if I were to cast somebody like Archilochos, I

would use models like Pasolini, the way Pasolini would make, would remake the Arabian Nights or Bocaccio's Decameron and emphasize the beauty of the society, the beauty of the people, their ability to have a laugh even at their own customs, without destroying their customs. There is a sense of moderation even in the lack of moderation that you see in Archilochos because you always know it is within a frame.

It's no accident that the so called ritual obscenity, and I hate the words ritual obscenity because it makes it sound too serious, the ritual obscenity is contained within a sacred space. Archilochean performance was actually enacted within the sacred space of the goddess Hera. So that there is a social sanction even for something that is potentially challenging, potentially chaotic. Archilochos is sometimes portrayed as a doomed character, somebody who is frowned upon by society, and there is a little bit of that when society is adopting a serious discourse about itself. But at the same time his personality persists. It turns out that he, throughout history, was venerated as a poet in his own society. Yes, he committed all sorts of *vomolochia* (obscenity) but it is made clear that that is an aspect of the fertility of his own community and that when he was persecuted in his own time for his *vomolochia*, Dionysos punished the society by making the men impotent. So it just shows that then the oracle of Apollo, who is the most serious divine personality you can imagine, says you must honor Archilochos.

So he is not honored but he is honored at the same time, just as his medium is recognized and not recognized. That is the beauty of the iambic personality, the picaresque personality. And another way to see the symbolism is the fact that his father is the founder of the daughter city of Thasos, therefore is a culture hero of the society, but his mother is called Enipo which means the very embodiment of the genre of invective, the genre of *vomolochia*. In other words, the father and the

mother and their generic roles are symbolic of the split personality of Archilochos that on one hand he does indirectly uphold all the values of society, on the other hand he seems to be associated with those forces that threaten society. But that again is the nature of the genre and it is not only typical of ancient Greek *politismos*, it is typical of many other civilizations in many, even unrelated, societies of the world. It is sometimes said that Archilochos is very combative and that he gets into fights with other people, that he doesn't get along, so then why should he be so sad when he is choked out from his *filoi* if he is so combative.

But, you see, that is also part of the personality of a speaker of this kind of medium. Because iambic is combative. It's testing relationship. It's provoking fights. It is dramatizing how fights can happen within a society, and it's not so much that he is a sociopath, which is the way sometimes classical scholars try to look at it because they take him outside of his social context, outside of his own culture and try to analyse him under a microscope, as if he were some individual who can be extracted from his medium. You cannot extract Archilochos from his medium. The medium is something that shapes Archilochos just as Archilochos, whoever the real person was, shapes the medium. He is the function, the speaking poetic voice of the festive atmosphere which is so typical of Greek civilization, of Greek *politismos*, from the 2nd millennium B.C.E. to the present.

And this is in a situation where things that are considered very serious by society can also be tested, can also be treated in a less serious way.

It's a carnivalesque testing of the seriousness of Greek institutions in a non-serious context. Archilochos is the number one representative of this tradition in the archaic period and what you see in his words is the spirit of the festival come alive again. And yes sometimes we are shocked by the moral

laxness. But the moral laxness has to be understood precisely in the terms of the society that accepts the festival because that same society also accepts the seriousness of other situations, even other festive situations, where epic is performed, for example. Now there is an additional something that is very hard for us to understand and that is that within the sacred sphere of sanctuaries, in given situations, it is permissible to test values that are otherwise held to be very serious. And this means that such references as we see to sexuality, to unbridled sexuality in Archilochos have to be understood in, again festive contexts where suddenly, for just a few moments, in the festive atmosphere there can be a licence that is otherwise not there. In other words, the carnivalesque is part of the *politismos* (civilization).

(ελληνικοί υπότιτλοι, καθηγ. ΓΚ.ΝΑΓΚΥ:

Είναι αλήθεια ότι η παράδοση του Αρχίλοχου είναι νέα αλλά η νεωτερικότητά της, εδράζεται ως πούμε στο εκφραστικό της μέσον. Όποτε κι αν ενεργοποιηθεί θα παρουσιαστεί σαν κάτι νέο, σαν εκσυγχρονισμός του εννοιολογικά παλαιού.

Η αναγκαιότητα του νέου είναι να αμφισβητεί και να θέτει σε δοκιμασία την υπάρχουσα τάξη, ότι δηλαδή εδώ και τώρα ελέγχουμε πάλι εξ αρχής. Δεν υποστηρίζω ότι μέσα στο νέο ενυπάρχει μόνον κοινωνική κριτική. Μπορεί και να εκθειάζονται οι παραδοσιακές αξίες όπως συμβαίνει με τον Πίνδαρο. Ετσι υπάρχει ο παραδοσιακός έλεγχος μέσα από το νέο όπως αποτυπώνεται στον Πίνδαρο και υπάρχει και ο πανηγυριώτικος, ο πιο εορταστικός, αυτός που προκαλεί γέλωτα όπως αποτυπώνεται στον Αρχίλοχο. Τα δύο εκφραστικά μέσα μπορούν πράγματι να αλληλοσχολιάζονται. Αντιστέκομαι λοιπόν στην ιδέα ότι η κοινωνία είχε αλλάξει και ότι ο Αρχίλοχος εκπροσωπεί κάτι νέο, «μετα-ομηρικό». Υποστηρίζω ότι οι παραδόσεις που εκπροσωπούνται απ' τον Αρχίλοχο εκπροσωπούνται ήδη μέσα στο έπος. Είναι

εμπεδωμένες στο έπος και τις βλέπουμε εκεί όχι ως κύρια δύναμη, αλλά ως δευτερεύουσα. Όταν βγουν απ αυτό και μπουν σε άλλο πλαίσιο όπως βλέπουμε στο εκφραστικό μέσον που εκπροσωπεί ο Αρχίλοχος τότε συχνά μας δημιουργούν σύγχυση αφού προσπαθούμε να υπονοήσουμε μια χρονολογική διαστρωμάτωση. Εγώ δεν βλέπω να υπάρχει πραγματικά κάτι τέτοιο. Αν θέλαμε να παρουσιάσουμε μια σύγχρονη εκδοχή αυτού που εκπροσωπεί ο Αρχίλοχος, νομίζω το πιο ενδιαφέρον σ αυτόν είναι ότι ενώ κάποια στοιχεία του είναι χοντροκομμένα και φαινομενικά άσχημα, άλλα είναι πραγματικά όμορφα. Μοιάζει λίγο σαν τον Θερβάντες και τον Δον Κιχώτη, σαν κάθε «περιπετειώδες» λογοτεχνικό είδος όπου ελέγχονται οι σοβαρότεροι αφηγηματικοί και δραματικοί κανόνες αλλά συγχρόνως επιβεβαιώνεται το ωραίο με άλλους τρόπους. Αν ήθελα να κάνω casting για τον Αρχίλοχο θα διάλεγα πρόσωπα όπως ο έκανε Παζολίνι φτιάχνοντας τις Αραβικές Νύχτες ή το Δεκαήμερο του Βοκάκιου τονίζοντας δηλαδή την ομορφιά της κοινωνίας, των ανθρώπων την ικανότητά τους να γελούν ακόμα και με τα έθιμά τους χωρίς να τα καταστρέφουν. Υπάρχει μια αίσθηση μετριοπάθειας ακόμα και στην έλλειψη μετριοπάθειας που διακρίνει τον Αρχίλοχο γιατί πάντα γνωρίζουμε ότι κινείται μέσα σε ένα πλαίσιο. Δεν είναι τυχαίο ότι η τελετουργική αισχρολογία του –έκφραση που μισώ γιατί κάνει τα πάντα να φαίνονται άκρως σοβαρά– περιέχεται μέσα σε ιερό χώρο. Η αρχιλόχεια “παράσταση” διαδραματιζόταν μέσα στον ιερό χώρο της θεάς Ήρας.

Υπάρχει λοιπόν κοινωνική αναγνώριση ακόμα και για κάτι που είναι δυνητικά προκλητικό και χαοτικό. Ο Αρχίλοχος συχνά παρουσιάζεται σαν ένας καταραμένος χαρακτήρας που τον περιφρονεί η κοινωνία, και κάτι τέτοιο πράγματι υπάρχει όταν η κοινωνία υιοθετεί μια σοβαρή ματιά πάνω στον εαυτό της.

Συγχρόνως όμως η προσωπικότητά του παραμένει. Φαίνεται από την Ιστορία, ότι λατρευόταν σαν ποιητής μέσα στην ίδια

του την κοινωνία. Ναι, προέβη σε κάθε λογής βωμολοχία αλλά είναι σαφές πως αυτό είναι μια όψη γονιμότητας της κοινωνίας του και όταν στην εποχή του διώχθηκε για τη βωμολοχία ο Διόνυσος τιμώρησε την κοινωνία κάνοντας τους άνδρες ανίκανους. Αυτό εξηγεί το γεγονός πως το μαντείο του Απόλλωνα, της πιο σοβαρής θείας προσωπικότητας που μπορούμε να φανταστούμε, ορίζει ότι πρέπει να τιμούμε τον Αρχίλοχο. Έτσι συγχρόνως, δεν τιμάται αλλά και τιμάται όπως ακριβώς το εκφραστικό του μέσον δεν αναγνωρίζεται, αλλά αναγνωρίζεται. Αυτή είναι η ομορφιά της ιαμβικής προσωπικότητας της περιπετειώδους προσωπικότητας. Ένας άλλος τρόπος να ιδωθεί ο συμβολισμός είναι ότι ενώ ο πατέρας του είναι θεμελιωτής της θυγατρικής πόλης Θάσου και συνεπώς αναγνωρισμένος ήρωας στην κοινωνία, η μητέρα του, η Ενιπώ, είναι η προσωποποίηση του υβριστικού είδους, της βωμολοχίας. Με άλλα λόγια ο πατέρας και η μάνα, οι συστατικοί τους ρόλοι, συμβολίζουν τη διττή προσωπικότητα του Αρχίλοχου, που από τη μια έμμεσα στηρίζει όλες τις κοινωνικές αξίες κι από την άλλη φαίνεται να συμπλέει με τις δυνάμεις που απειλούν την κοινωνία. Αλλά και πάλι αυτή είναι η φύση του λογοτεχνικού του είδους χαρακτηριστικό όχι μόνο του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού αλλά πολλών πολιτισμών σε πολλές κοινωνίες στον κόσμο ακόμα και άσχετων μεταξύ τους. Συχνά λέγεται ότι ο Αρχίλοχος είναι πολύ καβγατζής και συγκρούεται ότι δεν τα πάει καλά με κανέναν, και συνεπώς γιατί να θλίβεται τόσο όταν τον απορρίπτουν οι φίλοι του αφού είναι τόσο καβγατζής; Όμως βλέπετε και αυτό είναι μέρος της προσωπικότητας του αφηγητή του εκφραστικού αυτού μέσου. Γιατί ο ίαμβος είναι συγκρουσιακός, βάζει σε δοκιμασία τις σχέσεις, προκαλεί συγκρούσεις, παρουσιάζει δραματοποιημένα τις συγκρούσεις μέσα στην κοινωνία όχι γιατί ο Αρχίλοχος είναι κοινωνικά παθολογικός όπως ενίοτε τον προσεγγίζουν κάποιοι κλασσικοί λόγιοι αποσπώντας τον απ' το κοινωνικό του πλαίσιο, απ' την κουλτούρα του και

μελετώντας τον με το μικροσκόπιο, σαν να ήταν κάποιο άτομο που μπορεί να διαχωρισθεί απ' το εκφραστικό του μέσον. Δεν μπορείς να διαχωρίσεις τον Αρχίλοχο από το μέσον του. Το εκφραστικό μέσον διαμορφώνει τον Αρχίλοχο όπως και ο Αρχίλοχος, όποιος κι αν ήταν ο πραγματικός άνθρωπος, διαμορφώνει το μέσον. Αποτελεί τη λειτουργία, την ομιλούσα ποιητική φωνή της εορταστικής ατμόσφαιρας που χαρακτηρίζει τόσο πολύ τον ελληνικό πολιτισμό από τη 2^η χιλιετία π.Χ. έως σήμερα. Αυτό γίνεται στη διάρκεια μιας κατάστασης όπου όσα η κοινωνία θεωρούσε πολύ σοβαρά μπορούσαν να ελεγχθούν και να προσεγγιστούν μ' έναν λιγότερο σοβαρό τρόπο. Είναι μια πανηγυριώτικη δοκιμασία της σοβαρότητας των ελληνικών θεσμών, σ' ένα μη σοβαρό πλαίσιο. Ο Αρχίλοχος είναι ο κύριος εκφραστής αυτής της παράδοσης κατά την αρχαϊκή περίοδο και βλέπουμε στα λόγια του να ξαναζωντανεύει το εορταστικό πνεύμα. Πολλές φορές πράγματι σοκάρει η ηθική του χαλαρότητα. Αυτή η χαλαρότητα όμως πρέπει να κατανοηθεί μέσα στους όρους μιας κοινωνίας που αποδέχεται το πανηγύρι γιατί η ίδια κοινωνία αποδέχεται επίσης τη σοβαρότητα άλλων καταστάσεων ακόμα και εορταστικών όπου για παράδειγμα παρασταίνεται το έπος. Υπάρχει εδώ κάτι παραπάνω που μας είναι δύσκολο να κατανοήσουμε, ότι δηλαδή μέσα στην ιερή σφαίρα των ναών, σε δεδομένες καταστάσεις επιτρέπεται να ελέγχονται αξίες που κατά τα άλλα θεωρούνται πολύ σοβαρές. Αυτό σημαίνει ότι οι αναφορές του Αρχίλοχου στην αχαλίνωτη σεξουαλικότητα πρέπει να κατανοούνται μέσα σ' ένα εορταστικό πλαίσιο όπου ξαφνικά για λίγο μέσα στην εορταστική ατμόσφαιρα μπορεί να υπάρχει γι' αυτές ανοχή που αλλιώς δεν θα υπήρχε. Με άλλα λόγια το πανηγυριώτικο είναι μέρος του πολιτισμού.)

καθ. **ΗΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΚΑΝΤΖΙΟΣ:**

Κανένας δεν αμφισβητεί τις τελετουργικές πλευρές του ιάμβου, ότι ο ιάμβος δηλαδή ήταν συνδεδεμένος με συγκεκριμένες θρησκευτικές εορτές. Παρ' όλα αυτά εγώ πιστεύω ότι από την εποχή του Αρχιλόχου και μετά, ο ιάμβος, ανεξάρτητα του τελετουργικού του μέρους που υπάρχει, αλλά υπάρχει σε μη λογοτεχνικές μορφές, ο ιάμβος, όπως τον έχουμε με την ποίηση του Αρχιλόχου, όπως τον έχουμε με την ποίηση του Σιμωνίδη (Αμοργίνου), με τη ποίηση του Ιππόνακτα, ίσως και με κομμάτια της ποίησης του Σόλωνα, αυτός ο ιάμβος πλέον έχει σχέση με το Συμπόσιο κι όχι με τελετουργικές δραστηριότητες. Απ' τη μιά μεριά έχουμε αυτά τα χαρακτηριστικά της ποίησης: αθυροστομία, σεξουαλικότητα, επιθετικότητα και τα λοιπά. Αλλά από την άλλη έχουμε ποίηση η οποία αναφέρεται σε φιλοσοφικά ζητήματα, αναφέρεται σε σχέσεις θεών και ανθρώπων, σε κοινωνικές σχέσεις, σχέσεις πατέρα παιδιού. Ακριβώς τα ίδια προβλήματα, ακριβώς τις ίδιες αναζητήσεις που βρίσκουμε στην ελεγειακή ποίηση. Γι' αυτό πιστεύω ότι η ιαμβική ποίηση με τον Αρχίλοχο έχει ξεκοπεί πια από το τελετουργικό της μέρος και εκφράζεται μέσα σ' ένα περιβάλλον όπου εμφανίστηκε και η ελεγεία και αυτό είναι το συμπόσιο.

(English subtitles, Prof. **HIPPOCRATES KANTZIOS:**

Nobody doubts the ceremonial aspects of the iambic genre—that the iambic was associated with specific religious celebrations. But despite all that I believe from Archilochos' time on the iambic, irrespective of its ceremonial aspect—which exists, but in non-literary forms – the iambic, as we have it in the poetry of Archilochos in the poetry of Simonides (from Amorgos), the poetry of Ipponax perhaps in parts of the poetry of Solon this iambic is associated with the symposium and not with ceremonial activities. On the one hand we have these characteristics of iambic poetry: bad language, sexuality

aggressiveness and so on. But on the other hand we have poetry referring to philosophical issues: to the relations between gods and men to social relations, to relations between father and child. Exactly the same problems, exactly the same questioning that we find in elegiac poetry.

So I think that with Archilochos the iambic has become detached from its ceremonial aspect and emerges in an environment in which the elegiac also appeared and that is the symposium.)

PROF. DISKIN CLAY:

People generally think, and it might be true, is that Archilochos marks the beginning of the rise or the assertion of the individual in Greek literature, so you go in this very neat and perhaps too academic division from the epic, which is pretty much impersonal –Homer doesn't speak in his own person– to the lyric where poets like Archilochos or Sappho of Lesbos, and Alkaios of Lesbos have set their own personality and the word *ego* becomes very important to them. It's very common in lyric poetry, it is almost unheard of in Homer, so there is this notion that the individual is standing out but if we pay too much attention to that, then we forget the fact -which we are all learning from this conference- that these poets lived in communities. And no one read poetry silently and alone, poetry was always public and dramatic and had some kind of context. It might have been a festival to a god, it might have been a symposium, it might have been a wedding, it might have been people who were guarding the city at night, singing. It could be a work poem. There are many possible contexts, but everything written in the archaic age - which I think would begin with Archilochos, we usually date to around 650- had a public context. I think that's the first thing to remember, the thing that began to interest me about Archilochos in Paros, was that there were these public monuments where his poetry

was quoted, and what I have discovered over many years is that he was quoted by people who had formed in associations to not only preserve his poetry but to continue the ideals, the ethical ideals, the philosophical ideals, and just the tradition that he created for Paros.

Poets were public figures. They worked in public festivals, they trained people to dance and sing in festivals.

The philosophy that comes out of his poem doesn't have to be personal philosophy because I think we should remember that often a poet would speak not his own personal voice but as a kind of stock figure or for a group, so in his elegiac poetry you have a lot of poems in which he tries to console people around him and so in the death of his brother-in-law by name Perikles, he urges his companions to realize that life really is a cycle of happiness and of disaster and in terms of his poetry we learn more about disaster than happiness. This is true even of his erotic poetry. And there are no successes recorded in the poetry of Archilochos the seducer. So that's important.

And you have a lot of general reflections on morality, on the nature of friendship which is absolutely crucial to these small island communities- any Greek community- and if you have friends, you automatically have enemies. The maxim is that the enemy of my friend is my enemy. So you acquire enemies by having friends. Even though he was often paralleled to Homer, you realize this connects with this kind of social morality which was in a way formed by a knowledge of the Homeric poems, which people didn't read but listened to, you realize that for Archilochos the heroic past was very very important either as a paradigm for conduct or an idea of what you shouldn't do and the most famous poem, which attracted a lot of hostile attention in antiquity was the poem where he says that he left his shield against a bush, up in Thrace. He says let some Thracian, some Saios, take it. I don't care. I saved my life, and another day I will have even a better shield. So this is

a kind of morality that goes against what we think of as the Homeric ideal of the warrior who essentially doesn't fight in a phalanx formation or in a group where everyone depends on another, but is really an individual so this reinforces the idea of Archilochos as an individual.

(ελληνικοί υπότιτλοι, καθηγ. NT.ΚΛΑΥ:

Ο κόσμος γενικά πιστεύει, και ίσως αληθεύει ότι ο Αρχίλοχος σηματοδοτεί την αρχή της ανάδυσης του ατόμου στην ελληνική φιλολογία κι έτσι φτάνουμε σε ένα σαφή και ίσως υπερβολικά ακαδημαϊκό διαχωρισμό μεταξύ έπους που είναι απρόσωπο –ο Όμηρος δεν μιλά στο πρώτο πρόσωπο– και λυρικής ποίησης, όπου ποιητές όπως ο Αρχίλοχος, η Σαπφώ ή ο Αλκαίος της Λέσβου εκφράζουν την προσωπικότητά τους και η λέξη *εγώ* γίνεται πολύ σημαντική γι' αυτούς. Είναι συνηθισμένο στη λυρική ποίηση αλλά σχεδόν ανήκουστο στον Όμηρο. Υπάρχει λοιπόν αυτή η έννοια της διάκρισης του ατόμου αλλά αν δώσουμε σ' αυτό υπερβολική σημασία ξεχνούμε ότι– και το μαθαίνουμε σ' αυτό το συνέδριο– οι ποιητές ζούσαν σε κοινότητες. Κανείς δεν διάβαζε ποίηση σιωπηλά, μόνος, η ποίηση ήταν πάντα δημόσια και δραματοποιημένη μέσα σε κάποιο πλαίσιο. Μπορεί να ήταν γιορτή κάποιου θεού, ένα συμπόσιο, ένας γάμος, οι φρουροί της πόλης τη νύχτα που τραγουδούσαν. Μπορεί να ήταν ένα εργατικό ποίημα ή άλλα πολλά πιθανά πλαίσια, όμως κάθε τι που γραφόταν την αρχαϊκή εποχή η οποία, πιστεύω, αρχίζει με τον Αρχίλοχο γύρω στα 650 π.Χ. περίπου, είχε ένα δημόσιο πλαίσιο.

Αυτό είναι το πρώτο που πρέπει να θυμόμαστε. Κι αυτό που μου κίνησε το ενδιαφέρον για τον Αρχίλοχο στην Πάρο είναι ότι υπήρχαν μνημεία όπου ήταν γραμμένη η ποίηση και ανακάλυψα σιγά-σιγά ότι ήταν γραμμένη από ανθρώπους που είχαν φτιάξει συλλόγους για να διατηρήσουν την ποίησή του

και επίσης για να συνεχίσουν τα ηθικά και φιλοσοφικά ιδανικά ή απλά την παράδοση που αυτός δημιούργησε για την Πάρο.

Οι ποιητές ήταν δημόσια πρόσωπα. Δουλεύαν σε δημόσιες γιορτές, εκπαίδευαν ανθρώπους να χορεύουν και να τραγουδούν σ' αυτές. Η φιλοσοφία που αναβλύζει απ' τα ποιήματά του δεν είναι αναγκαστικά προσωπική, και πρέπει να θυμόμαστε ότι συχνά ο ποιητής δεν μιλούσε με την προσωπική του φωνή αλλά αποτελούσε κάποιο στερεότυπο, ή μιλούσε για μια ομάδα. Έτσι στην ελεγειακή του ποίηση συχνά προσπαθεί να παρηγορήσει τους ανθρώπους όπως στην περίπτωση του θανάτου του γαμπρού του, Περικλή ωθεί τους συντρόφους του να κατανοήσουν ότι η ζωή είναι ένας κύκλος ευτυχίας και συμφοράς. Και στην ποίησή του μαθαίνουμε περισσότερο για την συμφορά παρά για την ευτυχία. Αυτό ισχύει και στην ερωτική του ποίηση όπου δεν συναντούμε καν επιτυχίες του Αρχίλοχου, του αποπλανητή. Αυτό είναι σημαντικό. Βλέπουμε πολλούς γενικότερους στοχασμούς για την ηθική τη φύση της φιλίας που είναι κρίσιμη στις μικρές νησιωτικές κοινότητες – σε κάθε ελληνική κοινότητα– και αν έχεις φίλους, αυτόματα έχεις εχθρούς. Υπάρχει απόφθεγμα πως ο εχθρός του φίλου μου είναι και εχθρός μου. Εχοντας φίλους αποκτάς λοιπόν εχθρούς.

Κι αν συχνά παραλληλιζόταν με τον Όμηρο κατανοούμε ότι αυτό συνδέεται με το είδος της κοινωνικής ηθικής που διαμόρφωνε γνώση των ομηρικών ποιημάτων που δεν ήταν γραπτά αλλά απαγγέλλονταν. Κατανοούμε ότι ο Αρχίλοχος θεωρούσε πολύ σημαντικό το ηρωικό παρελθόν είτε ως πρότυπο συμπεριφοράς είτε ως ιδέα για το τι δεν πρέπει να κάνει κανείς. Το πιο διάσημο ποίημά του που αντιμετωπίστηκε εχθρικά στην αρχαιότητα ήταν όταν λέει ότι άφησε την ασπίδα του σ' ένα θάμνο, στη Θράκη. Λέει, «ας την πάρει κάποιος Θράκας, κάποιος Σάιος. Δεν με νοιάζει. Έσωσα τη ζωή μου και μια μέρα θα έχω άλλη, ίσως καλύτερη ασπίδα». Αυτή η ηθική αντιτίθεται σε ότι θεωρούμε ως ομηρικό ιδανικό για τον

πολεμιστή που δεν πολεμά σε φάλαγγα ή σε ομάδα όπου ο καθένας εξαρτάται από τον άλλον, αλλά είναι κυριολεκτικά ένα άτομο κι αυτό δυναμώνει την ιδέα του Αρχίλοχου σαν άτομο.)

**"ΕΙΜΑΙ ΓΩ ΤΟΥ ΑΦΕΝΤΗ ΕΝΝΥΑΛΙΟΥ (ΑΡΗ)
ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΕΧΩ ΟΜΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝΤΟ
ΠΟΛΥΠΟΘΗΤΟ ΧΑΡΙΣΜΑ"
"I SERVE LORD ENNNYALIOS (ARES), AND HAVE
SKILL IN THE MUSES' LOVELY GIFT"**

114 W.

Δεν θέλω εγώ το στρατηγό ντερέκι και καμαρωτό
ούτε να μοστράρει τους βοστρύχους
και την ξούρα κάτω απ το σαγόνι
τον θέλω κοντό και στραβοκάνη,
να πατάει σταθερά στα πόδια του και καρδιωμένο.

(English subtitles:

"I do not love a tall general nor a swaggerer,
nor one vain of his hair nor with fancy beard;
I want one short whose shins look bent,
feet planted wide, full of heart")

PROF. D.CLAY:

It really seems to go against the Homeric code, and really fits this kind of emerging of the value of the individual as against the group.

(ελληνικοί υπότιτλοι, καθηγ. ΝΤ.ΚΛΑΥ:

Φαίνεται εδώ όντως να αντιτίθεται στον ομηρικό κώδικα και ταιριάζει εντελώς μ αυτό το είδος ανάδυσης της αξίας του ατόμου σε αντίθεση μ' εκείνο της ομάδας.)

2 W.

Στο κοντάρι μου χρωστώ το ψωμί το ζυμωτό
στο κοντάρι και το κρασί το θρακικό
και στο κοντάρι μου γερμένος πίνω.

128 W

Αχ ψυχή μου, ψυχή μου
που σε ταράζουν λαχτάρεις ακαταμάχητες
στυλώσου κι απόκρουσε με το στήθος τους εχθρούς
στέκοντας σταθερά μπροστά τους
Κι ούτε στη νίκη να δείχνεις αγαλλίαση
ούτε στην ήττα να οδύρεσαι μέσα στο σπίτι σωριασμένη
Με μέτρο στη χαρά να χαίρεσαι
και στη συφορά να λυπάσαι
ξέροντας ποιός ρυθμός τους ανθρώπους κυβερνά.

NEO ΑΠΟΣΠΙΑΣΜΑ (P.Oxy. 4708)

Όταν ανάγκη πειστική εκ θεού το επιβάλλει,
δεν είναι να το πεις ούτε αδυναμία ούτε δειλία που τα νάτα
στρέψαμε σε φυγή.
Ωρα να το βάλουμε στα πόδια.
Σαν τότε που ο Τήλεφος ο Αρκασίδης
φόβο έσπειρε στον Αχαιών το μέγα ασκέρη
Κι αυτοί σκορπίσαν κι ας ήσαν μαχητές σπουδαίοι
αφού απ τους θεούς ήταν γραμμένο..

(English subtitles:

“In my spear is risen bread, in my spear
Ismarian wine, on my spear I lean to drink”

Soul, soul, confounded with hopeless distress,
rise, defend yourself against your enemies;
set your breast against ambushes and stand firm
against the foe; and don't boast if you win,

nor if you lose lie wailing at home;
and don't over-exult in joys, or be over-vexed
with pains; learn what rhythm governs men”

(The new Telephus fragment)

“Retreat is neither weakness nor cowardice
when a god commands it. Yes, we turned
our backs to run for it, the time was right.
So once Arcadian Telephus put to flight
the Argives' enormous army, yes, they fled;
although great spearsmen they were wholly routed
by god-sent fate.)

PROF. D.CLAY:

There is a newly discovered poem where he seems to come
back to this theme of throwing away your shield. Now in
Athens, if you called someone a *RIPSASPIS* that person could
take you to court. The shield thrower doesn't seem like a bad
name now but it was terrible, and terrible in the culture of this
kind of unity of the soldiery fighting in a single line where one
soldier would protect the other.

It is pretty clear that there was a class of warriors, but what this
really means is that there were people of aristocratic culture
and background who were required to defend their city. But
also to go on expeditions for instance to Sicily or to Thasos.
And these people owned, among other things, horses. No poor
person would own a horse in this society. You had the lower
classes. They worked the farms. They worked the vineyards.
By and large, unless they were attacked, they wouldn't be
warriors. Because it really took a lot of equipment.

You can see here on Paros these burials from the 8th century of
these warriors who were buried with their weapons and their
horses. So I think that he must have been an aristocrat. Now for
warfare we have Homer, and we have the term that Achilles

chooses, or his tutor Phoenix, to express the ideal of aristocratic culture and I'll do this in Erasmian pronunciation but then in Greek pronunciation, AIEN APISTEYEIN. Meaning always to be better than anyone else. It was a terribly competitive culture. All of these friendships were competitive, everything was competitive. If you look at modern Greece, a few years ago, you realize that in a zero-sum economy where you can only become more wealthy if you've acquired something belonging to another person, that engenders competition. And so this was this kind of culture.

For warfare we get a very different view in Homer. Homer has these great scenes of masses of men in warfare and these are often reproduced in recent movies whereas in Archilochos you get the sense more of other people, say living in Euboea, were famed for warfare by spears, but for him it's a kind of grim world of a person who is in some ways not a mercenary soldier, a *xenos*, *epikouros*, but someone who is constantly involved protecting himself because he had invaded another's territory. And so in invading Thasos you invaded the territory that had once been under Phoenician control. You cross over to the mainland in Thrace and you are facing the Thracians. So any kind of colonization involved this warfare. This comes out very clearly. Archilochos is extremely clearheaded about it. There is no idealism. It's an ugly thing, it's a world in which "one thousand warriors can run down and slaughter seven defenseless men".

(ελληνικοί υπότιτλοι, καθηγ. **NT.KΛAY**:

Υπάρχει ένα ποίημα που πρόσφατα ανακαλύφθηκε, όπου φαίνεται να επιστρέφει στο θέμα της ρίψης της ασπίδας. Στην Αθήνα, αν αποκαλούσες κάποιον *ρίψασπι* μπορούσε να σε πάει σε δίκη. Ο χαρακτηρισμός *ρίψασπις* δεν φαίνεται τόσο κακός σήμερα αλλά ήταν τρομερός για μια κουλτούρα της ενότητας των στρατιωτών που πολεμούσαν στη γραμμή και όπου ο ένας

προστάτευε τον άλλον. Είναι σαφές ότι υπήρχε μια τάξη πολεμιστών που ήταν αριστοκρατικής καταγωγής και κουλτούρας και όφειλαν να υπερασπίζονται την πόλη τους. Επίσης έκαναν εκστρατείες, όπως για παράδειγμα στη Σικελία ή στη Θάσο. Κατείχαν, μεταξύ άλλων, άλογα. Κανένας φτωχός δεν κατείχε άλογο σ' εκείνη την κοινωνία. Υπήρχαν οι κάτω τάξεις που δούλευαν τους αγρούς και τ' αμπέλια. Γενικά, αν δεν δέχονταν επίθεση, δεν θα γίνονταν πολεμιστές γιατί χρειαζόταν μεγάλος εξοπλισμός. Βλέπουμε εδώ στην Πάρο αυτούς τους τάφους του 8^{ου} αιώνα όπου οι πολεμιστές θάβονταν με τα όπλα και τ' άλογά τους. Αυτοί θα ήταν αριστοκράτες. Για τον πόλεμο έχουμε τον Όμηρο και τον όρο που επιλέγει ο Αχιλλέας, -ή ο δάσκαλός του ο Φοίνιξ- για να εκφράσει το ιδανικό της αριστοκρατικής κουλτούρας που θα την πω με ερασμακή και ελληνική προφορά: AIEN APISTEYEIN. Σημαίνει να είσαι πάντα καλύτερος από κάθε άλλον. Ήταν μια φοβερή ανταγωνιστική κουλτούρα. Όλες αυτές οι φιλίες ήταν ανταγωνιστικές, τα πάντα ήταν ανταγωνιστικά. Αν κοιτάξεις τη σύγχρονη Ελλάδα, πριν μόλις λίγα χρόνια, διαπιστώνεις πως σε μια οικονομία μηδενικού αθροίσματος μπορείς να αυξήσεις τον πλούτο σου μόνο αποκτώντας κάτι που ανήκει σε άλλον κι αυτό παράγει ανταγωνισμό. Έτσι ήταν αυτή η κουλτούρα. Για τον πόλεμο έχουμε στον Όμηρο μια τελείως διαφορετική εικόνα. Έχει μεγάλες σκηνές με μάζες ανδρών σε πόλεμο -όπως φαίνεται και στις σύγχρονες ταινίες- ενώ στον Αρχίλοχο υπάρχει περισσότερο η αίσθηση των άλλων ανθρώπων όπως εκείνων στην Εύβοια, φημισμένων για τον πόλεμο με ακόντια όμως είναι ένα είδος θλιβερού κόσμου για κάποιον που χωρίς να είναι αναγκαστικά μισθοφόρος, ξένος, επίκουρος, διαρκώς χρειάζεται να αυτοπροστατεύεται επειδή έχει εισβάλει σε ξένο έδαφος. Εισβάλλοντας τη Θάσο, μπαίνεις σε έδαφος που κάποτε ήταν υπό τον έλεγχο των Φοινίκων. Απέναντι, στην ηπειρωτική Θράκη, αντιμετωπίζεις τους Θρακιώτες.

Ο κάθε αποικισμός συνεπαγόταν τέτοιους πολέμους. Αυτό είναι σαφές. Ο Αρχίλοχος το έχει πολύ καθαρά στο μυαλό του. Δεν είναι ιδεαλιστής. Είναι ένας άσχημο πράγμα, ένας κόσμος όπου «χίλιοι πολεμιστές μπορούν να ποδοπατήσουν και να σφάζουν επτά ανυπεράσπιστους άνδρες».)

PROF. BRIAN LAVELLE:

Parian soldiers were like archaic soldiers throughout Greece. They were a combination of soldiers who could fight on land and who could move by sea and then fight after they landed. They seemed to be a mixture of spearmen, archers, slingers and some horsemen. They went about in various sizes of bodies of men. The body was called *lochos*, a band. We don't know how many were in bands. We know that later they were about 500. At that time though they were of varying sizes and they were generally confined to fighting in unorganized ways, in ways that were... of the moment. Archilochos was one of these. He was a soldier, it seems, in the ranks although his name means leader of the *lochos*, leader of the band, his words describe the experiences of the common soldier. His experiences are very basic. He has expressed antagonism between himself and the higher-up leaders, so his name is kind of oppositional to what he says. He is very observant of the kinds of conditions that would make his life as a soldier better. He criticizes commanders who are not, seems to be, fit to command and he prefers a commander who he knows he will not run in battle. We know that the Parians and their neighbours the Naxians were constantly at war. He seems to have been involved in a battle between Parians and Naxians. We know too they went up north to Thasos. He was involved in battles there. He also brings his experience of war into his philosophy of life. In a very famous poem where he talks to his soul, he is very affected, very influenced by his life as a soldier. And I think he was also hardened, and even weakened by his experiences.

And we know from information more modernly collected about soldiers that those who are in war and are traumatized by battle and their experiences in battle often times are alienated from even their most cherished and loved ones and treat them cruelly. For good and for bad the filter for how he saw reality was through the warrior's experiences, through a warrior's eyes.

(ελληνικοί υπότιτλοι, καθηγ. **ΜΠ. ΛΑΒΕΛ:**

Οι στρατιώτες της Πάρου ήταν σαν τους άλλους αρχαϊκούς στρατιώτες σε όλη την Ελλάδα. Πολεμούσαν στην ξηρά, μετακινούμενοι δια θαλάσσης, αποβιβάζονταν και ξαναπολεμούσαν. Ήταν ένα μείγμα από ακοντιστές, τοξότες, σφενδονιστές και μερικούς ιππείς. Τα στρατιωτικά σώματα είχαν διαφορετικά μεγέθη. Το σώμα ονομαζόταν λόχος και δεν ξέρουμε από πόσους αποτελείτο. Ξέρουμε ότι αργότερα, είχε περίπου 500 άνδρες. Την εποχή εκείνη όμως είχαν διαφορετικά μεγέθη και γενικά πολεμούσαν με ανοργάνωτο τρόπο, αυτοσχεδιάζαν. Ο Αρχίλοχος ήταν ένας απ' αυτούς. Φαίνεται ότι ήταν απλός στρατιώτης. Παρ' ότι το όνομά του σημαίνει αρχηγός του λόχου περιγράφει τις βασικές εμπειρίες ενός απλού στρατιώτη. Εκφράζει ανταγωνισμό με τους ανωτέρους του έτσι ώστε κατά κάποιο τρόπο το όνομά του είναι σε αντίθεση μ' αυτά που λέει. Προσέχει πολύ το είδος των συνθηκών που θα βελτιώσουν τη ζωή του ως στρατιώτη. Κριτικάρει τους διοικητές που δεν είναι κατάλληλοι να καθοδηγούν και προτιμά τον διοικητή που δεν θα το σκάσει στη μάχη. Ξέρουμε ότι οι Πάριοι πολεμούσαν διαρκώς με τους γείτονες Νάξιους. Φαίνεται να συμμετείχε σε τέτοιες μάχες. Ξέρουμε ότι πήγε βόρεια, στη Θάσο, και συμμετείχε σε μάχες εκεί. Επίσης εισάγει την εμπειρία του πολέμου στη φιλοσοφία του για τη ζωή. Σ' ένα πολύ ονομαστό ποίημα όπου μιλά στην ψυχή του φαίνεται η επίδραση της στρατιωτικής ζωής. Και από τις εμπειρίες του αυτές, σκλήρυνε αλλά και αποδυναμώθηκε.

Κι όπως γνωρίζουμε από πληροφορίες για σύγχρονους στρατιώτες, όσους πολεμούν και τραυματίζονται στη μάχη, οι εμπειρίες των μαχών συχνά τους αποξενώνουν από τα αγαπημένα πρόσωπα, στα οποία συμπεριφέρονται βάνουσα. Για καλό ή κακό το φίλτρο μέσα απ το οποίο έβλεπε την πραγματικότητα διαμορφώθηκε μέσα από τις εμπειρίες και το βλέμμα του πολεμιστή.)

DR. DIRK OBBINK:

We identified a new poem of Archilochos just this last year and we use the imaging techniques to decipher it and it has now been published. A whole new poem of Archilochos on the Homeric subject of the Trojan war. It has finally come home after a long long wandering. Archilochos first performed the poem about Telefos here, he sang it for the people of Paros, and perhaps he went to Thasos and Thrace and sang the poem there as well and then it was written down into a book and that book ended up in the library at Pergamum or the library at Alexandria. And eventually someone carried it into southern Egypt, to Middle Egypt, to Oxyrhynchus, where our papyrus collection comes from. And it stayed there for over 2,000 years in the ground until it was dug up in 1898 and then it was taken all the way to England and put in our papyrus collection in the University of Oxford. And now, this week, October 2005, 2,600 years after Archilochos, I brought it back and we performed it here yesterday. We read out a version both in modern Greek yesterday and in ancient Greek today.

After 2,600 years his poem has come home, where it began. Archilochos's poem though is about sometimes you don't always succeed in battle. And we know that Archilochos wrote a famous poem, fragment number 5, in which he said "some Thracian now has my shield because I left it behind, by a bush, and I will get another one just as good."

So he was defending himself for having fled in a battle without his shield, so that he could live to fight another day. In the new poem he is narrating an authoritative mythical precedent in which a famous character, Telefos, was able to make the Greeks turn around and flee when they came to Troy. So the poem shows the Greeks having to flee from Telefos, but then Telefos's victory is only short-lived. He eventually is wounded by Achilles, and he has to flee. So it shows both the Greeks and the barbarians in a situation that Archilochos himself was in, having to leave his arms behind in order to live to fight another day. And he is saying to his fellow Parians, we might not have succeeded today, but we will succeed tomorrow.

(ελληνικοί υπότιτλοι, δρ. **NT.OMPIINK:**

Ταυτοποιήσαμε ένα νέο ποίημα του Αρχίλοχου μόλις πέρυσι χρησιμοποιώντας τις τεχνικές αποκρυπτογράφησης, και τώρα δημοσιεύθηκε. Ένα ολόκληρο νέο ποίημα του Αρχίλοχου για το ομηρικό θέμα του Τρωικού Πολέμου.

Επέστρεψε τελικά στην εστία του μετά από μακρόχρονη περιπλάνηση. Ο Αρχίλοχος πρωτο-παρουσίασε το ποίημα για τον Τήλεφο εδώ, το τραγούδησε στο λαό της Πάρου, ίσως και στη Θάσο και τη Θράκη και το τραγούδησε κι εκεί, και μετά γράφτηκε σ' ένα βιβλίο που κατέληξε στη βιβλιοθήκη της Περγάμου ή της Αλεξάνδρειας.

Τελικά κάποιος το μετέφερε στη Νότια Αίγυπτο, στην Οξύρυγχο, απ' όπου προέρχεται η συλλογή μας από πάπυρους. Εκεί έμεινε στο χώμα πάνω από 2000 χρόνια, και ξεθάφτηκε το 1898 οπότε μεταφέρθηκε μέχρι την Αγγλία και εντάχθηκε στη συλλογή παπύρων του πανεπιστημίου της Οξφόρδης. Τώρα αυτή την εβδομάδα, τον Οκτώβρη του 2005, 2.600 χρόνια μετά τον Αρχίλοχο, το έφερα εδώ και το παρουσιάσαμε στα νέα ελληνικά χθες και στα αρχαία σήμερα. Μετά από 2600 χρόνια αυτό το ποίημα επέστρεψε εκεί απ' όπου ξεκίνησε.

Το ποίημα του Αρχίλοχου λοιπόν λέει ότι μερικές φορές δεν πετυχαίνεις στη μάχη. Και ξέρουμε ότι έγραψε ένα διάσημο ποίημα, το απόσπασμα 5, όπου έλεγε «κάποιος Θράκας έχει τώρα την ασπίδα μου που άφησα εκεί, δίπλα στο θάμνο και θα πάρω μια άλλη, εξίσου καλή». Υπεράσπιζε λοιπόν τον εαυτό του που εγκατέλειψε τη μάχη χωρίς την ασπίδα του, ώστε να ζήσει για να πολεμήσει μια άλλη φορά. Στο καινούριο ποίημα αφηγείται ένα καθιερωμένο μυθικό προηγούμενο όπου ένα διάσημο πρόσωπο, ο Τήλεφος, κατάφερε να κάνει τους Έλληνες όταν ήρθαν στην Τροία να οπισθοχωρήσουν και να φύγουν. Το ποίημα λοιπόν δείχνει τους Έλληνες να πρέπει να ξεφύγουν από τον Τήλεφο. Η νίκη του όμως ήταν βραχύβια. Τελικά τραυματίζεται από τον Αχιλλέα και αναγκάζεται να φύγει. Δείχνει λοιπόν τόσο τους Έλληνες όσο και τους βάρβαρους σε μια κατάσταση στην οποία βρέθηκε κι ο ίδιος ο Αρχίλοχος στην ανάγκη εγκατάλειψης των όπλων για να γλιτώσει και να πολεμήσει μια άλλη φορά. Και λέει στους συντοπίτες του Παριανούς ότι μπορεί να μην πετύχαμε σήμερα, αλλά θα πετύχουμε αύριο.)

Δρ.ΝΤΟΡΑ ΚΑΤΣΩΝΟΠΟΥΛΟΥ:

Ο Τήλεφος μας ενδιαφέρει και η ιστορία του σε σχέση με τον Αρχίλοχο γιατί η απεικόνιση στην τέχνη αυτής της ιστορίας συμβαίνει να παρουσιάζεται μερικούς αιώνες μετά τον Αρχίλοχο στον ναό της Τεγέας (Αλέας Αθηνάς) στην Αρκαδία όπου με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον διαπιστώνουμε και ξέρουμε ότι ο αρχιτέκτονας και γλύπτης ήταν ένας άλλος μεγάλος Παριανός ο Σκόπας ο Πάριος, ένας από τους σπουδαιότερους γλύπτες της αρχαιότητας. Οι Παριανοί λάτρευαν με θεϊκές τιμές ουσιαστικά τον ποιητή τους. Για μένα αυτό δείχνει ότι το πιο φυσικό θα ήταν, τρεις αιώνες μετά, ένας άλλος μεγάλος Παριανός να γνώριζε από την παράδοση του τόπου του ασφαλώς τόσο την προσωπικότητα του μεγάλου προγόνου του, του Αρχιλόχου όσο πιθανότατα και το έργο του. Ο Σκόπας

γνώριζε προφανώς το συγκεκριμένο ποίημα του Αρχιλόχου γιατί διαλέγει να απεικονίσει μια δραματική στιγμή στην ιστορία του Τηλέφου τη στιγμή που τον πληγώνει ο Αχιλλέας. Περαιτέρω όμως η ιστορία αυτή δηλαδή η νέα αποκάλυψη του ποιήματος που αναφέρεται στον Τήλεφο θα μας οδηγήσει πιστεύω και σε άλλα συμπεράσματα και ενδιαφέρουσες σχέσεις και διασυνδέσεις μεταξύ και των γεωγραφικών περιοχών, δηλαδή τη σχέσης της Πάρου για παράδειγμα με την Αρκαδία αν θα σκεφθούμε ότι υπάρχει και μια σύνδεση που έρχεται από το μυθικό παρελθόν. Η Πάρος κατά την παράδοση οικίστηκε από Αρκάδα (τον Πάρο)

(English subtitles, DR. DORA KATSONOPOULOU:

Telefos and his story in relation to Archilochos interest us because that story's depiction in art happens to occur several centuries after Archilochos at the temple of Tegea (Alea Athena) in Arcadia where with great interest we discover that the architect and sculptor was another great Parian, Scopas of Paros, one of the most important sculptors of antiquity. The Parians revered their poet essentially as a divinity. For me this shows that it would be most natural for another great Parian three centuries later to be familiar, through local tradition of course both with the personality of his great ancestor and most probably with his work.

Scopas obviously knew of this specific poem of Archilochos because he chooses to depict a dramatic moment in the story of Telefos, the moment where he is wounded by Achilles. But beyond this, this story, i.e. the new discovery of the poem that refers to Telefos will, I believe, also lead us to other conclusions and to interesting relations and interconnections between the geographic areas, that is to say the relation between Paros, for example, and Arcadia if we bear in mind there is also a link that comes from the mythical past.

According to tradition Paros was colonized by an arkadian (of the name of Paros.)

**"Ο ΛΥΣΙΜΕΛΗΣ ΔΑΜΝΑΤΑΙ ΠΟΘΟΣ"
"LIMB-LOOSENING DESIRE OVERCOMES ME "**

191W:

Τέτοιος πόθος για έρωτα
φώλιασε μες στην καρδιά μου
και 'χυσε στα μάτια θολούρα πολλή
μου 'κλεψε μες απ τα στήθια
την αλαφρή μου ψυχή.

193W:

Σωριάστηκα ο δύστυχος άψυχος από τον πόθο,
κι οι φοβεροί, εκ θεού, οι πόνοι
τα κόκαλά μου περονιάζουν

30W:

Χαιρότανε βαστώντας ένα βλαστάρι μυρτιάς
κι ένα όμορφο τριανταφυλλιάς λουλουδι...

31W:

Τα μαλλιά της εσκίαζαν τους ώμους και τις πλάτες

48W:

Μαλλιά και στήθος μοσχομυριστά
που κ ένας γέρος θα λαχταρούσε

188W:

Δεν ανθίζει πιά απαλό το δέρμα σου
κι άρχισαν να το χαράζουν οι ρυτίδες;
Θρονιαστήκανε της ηλικίας τα κακά.
Πάει προσπέρασε ο γλυκός ο πόθος

του λαχταριστού προσώπου.

Πολλές φουρτούνες χειμωνιάτικων ανέμων σε χτυπήσανε,
κι άπειρες φορές

42W:

Εκεί σκυφτή εκοπίαζε ρουφώντας,
όπως ρουφά με το καλαμάκι τη μύρα
ένας θρακιώτης ή φρύγας

43W:

Εχυνε ο φαλλός σαν γαϊδάρου βαρβάτου καλοφαγωμένου

(English subtitles:

“For such love-longing coiled in my heart
and poured thick mist over my eyes,
stealing soft wits from my breast.”

“Desolate I lie, lifeless
with desire, my bones pierced by biting
god-sent pains”

“Holding myrtle sprig and pretty
rosebush flower she rejoiced;
her hair shadowed her shoulders and her lower back”

“so perfumed in hair and breast
to make even an old man love”

“Your skin has lost its soft bloom,
your furrow’s dried up too.
Ugly old age has made its mark,
sweet loveliness has fled your lovely face.
For winter’s windblasts have assaulted you
and many a time”

“As a Thracian or a Phrygian sucks up beer
with a straw, she toiled away crouched down”

“His cock, like a barley-fed donkey's, spurted.)

PROF. G.NAGY:

It's clear from the traditions about Archilochos that he is connected, and his family is connected, with two gods in particular. One is Demeter and the other is Dionysos. And we ordinarily associate Demeter with seriousness - after all she is the goddess of vegetation - but we also know that women had all sorts of traditions of making obscene jokes, precisely in the context of Demeter. And as for Dionysos, once again, he is the god of wine, he is the god of festivity but he is also, for example in Athens the god of theatre and the god of theatre includes tragedy in Athens. So Dionysos and Demeter even as divine personalities contain within their characteristics all the contradictions that we see in the figure of Archilochos himself. There is a very important fragment where Archilochos speaks to his own *thymos*, which is like speaking to your own inner self. And Aristotle noticed this and thought that this was a very interesting illustration of an archaic poetic personality feeling alienated from his own society. But what I'd like to say is that this kind of feeling of alienation and the remedy for this alienation is not so much a personal philosophy. It is not so much something that one individual invents. It is something that is part of the song culture of archaic Greek society. It is not only in Paros but in other islands and other city-states and it is a sign of, I think, the healthiness of society if a song culture can express not only its acceptance of the important values of the system but also the dissatisfactions, the disequilibria, the problems with different layers of society and again it is not so much giving an individualized voice, it's

projecting how an individual would feel -but in a sense it is still something that the aggregate can relate to.

And what is the cure for alienation? Well, in the case of the medium of Archilochos, it is still laughter. Even though in this particular passage where he is talking to his *thymos* you realize that the laughter has sometimes a deep sorrow that drives it, because there is a deep dissatisfaction, a deep anguish over what one feels about one's own connectedness to other people. And when I say anguish, it is interesting that the ancient Greek word that expresses the alienation of the *thymos* is *apancho* (ἀπάγχω), which literally means to choke the breath, to choke the breath of life away from a living, breathing individual, so that the individual feels choked off from his *filoi*, from his friends, in a more immediate circle or from society at large which is what the *filoi* can also stand for.

(ελληνικοί υπότιτλοι, καθηγ. ΓΚΡ. ΝΑΓΚΥ:

Είναι σαφές από τις παραδόσεις για τον Αρχίλοχο ότι αυτός και η οικογένειά του συνδέονται ιδιαίτερα με δύο θεούς. Τη Δήμητρα και τον Διόνυσο. Και συνήθως ταυτίζουμε τη Δήμητρα με τη σοβαρότητα –αφού είναι και θεά της βλάστησης– αλλά επίσης γνωρίζουμε ότι οι γυναίκες είχαν διάφορες παραδόσεις με άσεμνα αστεία ακριβώς στο πλαίσιο της Δήμητρας. Όσο για τον Διόνυσο πάλι, είναι θεός του κρασιού και της γιορτής αλλά επίσης, για παράδειγμα στην Αθήνα, ήταν ο θεός του θεάτρου κι ο θεός του θεάτρου περιέχει την τραγωδία στην Αθήνα. Έτσι ο Διόνυσος και η Δήμητρα, ακόμα και ως ιερές προσωπικότητες περιέχουν στα χαρακτηριστικά τους όλες τις αντιφάσεις που βλέπουμε στην ίδια την προσωπικότητα του Αρχίλοχου. Υπάρχει ένα πολύ σημαντικό απόσπασμα όπου ο Αρχίλοχος μιλά στον εσώτερο εαυτό του, το *θυμό*. Ο Αριστοτέλης το υπογράμμισε και σκέφτηκε ότι ήταν μια πολύ ενδιαφέρουσα εικονογράφηση αρχαϊκής ποιητικής προσωπικότητας που νιώθει αποξενωμένη

από την ίδια της την κοινωνία. Αλλά θέλω να πω ότι αυτό το αίσθημα της αποξένωσης και το αντίδοτο αυτής της αποξένωσης δεν είναι τόσο ζήτημα προσωπικής φιλοσοφίας. Δεν είναι κάτι που εφευρίσκει ένα άτομο. Είναι τμήμα της τραγουδιστικής κουλτούρας στην αρχαία ελληνική κοινωνία. Υπάρχει όχι μόνο στην Πάρο αλλά και σε άλλα νησιά και σε πόλεις-κράτη. Είναι δείγμα της υγείας της κοινωνίας, όταν μια τραγουδιστική κουλτούρα μπορεί να εκφράσει όχι μόνο την αποδοχή των σημαντικών αξιών του συστήματος αλλά και την ανικανοποίηση, τις ανισοροπίες τα προβλήματα στα διάφορα στρώματα της κοινωνίας. Δεν είναι επαναλαμβάνω τόσο η έκφραση μιας ατομικής φωνής, είναι η προβολή των συναισθημάτων του ατόμου με τα οποία κοινωνεί το σύνολο. Και ποια είναι η θεραπεία για την αποξένωση; Στην περίπτωση του εκφραστικού μέσου του Αρχίλοχου, είναι το γέλιο. Ακόμα και στο εδάφιο όπου μιλά με το *θυμό* (ψυχή) του, κατανοείται ότι το γέλιο είναι συχνά προϊόν μιας βαθιάς θλίψης που την ξεσκίζει, γιατί υπάρχει βαθιά ανικανοποίηση και άγχος για το πώς αισθάνεται κανείς το σύνδεσμό του με τους άλλους ανθρώπους. Κι όταν λέω *άγχος*, είναι ενδιαφέρον ότι η αρχαία ελληνική λέξη που εκφράζει την αποξένωση του θυμού είναι *απάγχω* που κυριολεκτικά σημαίνει να κόβεις την ανάσα ενός ζωντανού ατόμου ώστε το άτομο νιώθει αποκομμένο από τους φίλους του στον πιο άμεσο κύκλο, ή από την κοινωνία γενικότερα...πράγμα που μπορεί να αντιπροσωπεύουν οι φίλοι.)

Prof. D.CLAY:

One thing that people don't realize who get fascinated by this is that everything to do with Dionysus had to do with the release from social constraints. So I think that this kind of obscenity in Archilochos leads directly to comedy. It is something that is appropriate to a festival of Dionysus. This is exactly what you would do. He was called in Greek

Eleftherios, the liberator, *Lyaios* the freer, so if you look at the dramatic festivals of Athens this is exactly what you had. There are lots of abusive poems, which refer- I don't know how to put this delicately- but to the size of male penises. Now this is all over classical Greece. It is all over Greek art. It's part of Symposia. But I think that it is just part of this almost proto-comedy. I think what you can look at is Archilochos's being the first comic poet. But there are moments which you would think of as extremely lyrical and beautiful. One is erotic and it is just watching the beauty of a woman's hair cast shade upon her shoulders and then there is a lovely poem: "I would love to touch the hand of Neoboule"...

(ελληνικοί υπότιτλοι, καθηγ. NT. ΚΛΑΥ:

Ένα πράγμα που δεν καταλαβαίνουν όσοι γοητεύονται απ' αυτό είναι ότι όλα όσα αφορούν το Διόνυσο σχετίζονται με την απελευθέρωση από τους κοινωνικούς καταναγκασμούς.

Ετσι νομίζω η ίδια η αισχρολογία του Αρχίλοχου που μας οδηγεί ευθέως στην κωμωδία είναι κάτι που ταιριάζει σε μια γιορτή του Διόνυσου, ο οποίος ονομαζόταν Ελευθέριος, Λυαίος, ο ελευθερωτής. Στις θεατρικές γιορτές στην Αθήνα, υπήρχε ακριβώς αυτό.

Υπάρχουν πολλά υβριστικά ποιήματα που αναφέρονται-πώς να το πω λεπτά- στο μέγεθος του ανδρικού πέους. Αυτό υπάρχει παντού στην κλασική Ελλάδα και στην ελληνική τέχνη. Είναι στοιχείο των συμποσίων. Αλλά νομίζω ότι είναι και στοιχείο αυτής της, *ας πούμε*, πρωτο-κωμωδίας. Μπορούμε να δούμε τον Αρχίλοχο ως τον πρώτο κωμικό ποιητή. Αλλά υπάρχουν και στιγμές πολύ όμορφες και λυρικές. Μια ερωτική, όπου κοιτάζει την ομορφιά των μαλλιών μιας γυναίκας καθώς ρίχνουν σκιά στους ώμους της και υπάρχει κι αυτό το χαριτωμένο ποίημα: «Ω, πώς θά'θελα να αγγίξω το χέρι της Νεοβούλης...»)

PROF. JENNY CLAY STRAUSS:

“ Oh I wish I could touch Neoboule! “ And then there is another fragment which some people have brought next to it, or seen it as a continuation: “I wish I could touch Neoboule with my hand.” Very tender sounding caress. But this next line, which some critics want to have the following line, goes: “And to fall upon her belly on belly and thigh upon thigh.” Very brutal, yes?

(ελληνικοί υπότιτλοι, καθηγ. ΤΖ. ΚΛΑΥ ΣΤΡΑΟΥΣ:

«Ω! πώς θά 'θελα να μπορούσα τη Νεοβούλη ν'αγγίξω!» Καί στη συνέχεια ένα άλλο απόσπασμα που κάποιοι το θέλουν ν' ακολουθεί ή να συνεχίζει: «θά 'θελα να μπορούσα ν' αγγίξω τη Νεοβούλη με το χέρι μου». Ακούγεται πολύ τρυφερό, χαϊδευτικό. Όμως η επόμενη γραμμή, που κάποιοι τη θεωρούν ως συνέχεια, λέει: «Να πέσω πάνω της, κοιλιά πάνω σε κοιλιά, γοφός πάνω σε γοφό». Πολύ βίαιο, ε;)

ΓΕΡΟ- ΜΠΑΛΙΟΣ:

Θυμάμαι να πούμε ένα γέρο, τον λέγανε γέρο Αντωνιό, έλεγε: Μωρ φέρε κοντά την κοιλιά σου, κοντά την κοιλιά σου ν ανακατευτεί η κοιλιά σου με την κοιλιά μου...

(English subtitles, **old man:**

I remember of an old man called old Antonios. He used to say: “Hey girl, bring close your belly, get your belly mixed up with my belly!”)

PROF. JENNY CLAY STRAUSS:

He uses the word *eros* to describe his *eros* for drink, or his *eros* for a fight but he also speaks of *eros* as *lycimeles*, something that loosens the limbs, which of course is Homeric also for death, the limb loosener. He has one wonderful fragment where he describes *eros* as a snake almost that

crawls into his breast and dissolves all his senses and his sense. These are wonderful love poems.

But there is also the other side of these violent abusive poems. And so there are really two parts of iambus. And I think that if you take as the center of iambus not merely the negative, the abusive, you see that it is both hating one's enemies and loving one's friends. And it has these two sides. And I think there has been a little bit too much emphasis on the first, the abusive, and not enough on the second.

I also think that one of the problems for the iambus -it is almost part of the iambic *idea*- is what happens when the loved one, the beloved or the close friend, all of a sudden betrays you, becomes an *echthros*, becomes an enemy - and I see that in many of the poems there is this tension, it creates a kind of agonizing dilemma if you want- which I consider the iambus predicament. And I see in many of the fragments - and of course one of our problems with Archilochos is, it is so fragmentary. We sometimes have one line, we sometimes have a phrase, sometimes two lines. How do we put these together? - I think most critics would now agree that we are not talking autobiographical poetry. That I think is clear. But that it certainly conveys human situations and especially situations of conflict, of problems.

If change is the rule of human life, then those things change. And so you have to deal with that change. And there I think we get some very interesting poems. Because the whole story of Lycambes and his daughter Neoboule - he loves, the speaker loves Neoboule, intends to marry her, has been promised Neoboule by her father, Lycambes. Now, whether these are true people,..... autobiographical, I don't believe they are. But the situation is a human one we can understand. Something happens.

The marriage is broken off. Presumably the father breaks his oath. All of a sudden Neoboule is no longer the beloved but the

betrayed. The father is the betrayer. The *filos* becomes an *exthros*. And I think many of the poems grapple with that issue: change in human life. The fact that it is unpredictable, that the friend becomes an enemy. The enemy may even become a friend. Then what do you do?

You have to rethink your whole position vis a vis other human beings. I see the love poems, and the obscene poems of abuse as part of a whole. I think that this kind of poetry is very instructive. It teaches us about change, about the proper flexibility in human life. We can't be rigid. It's always changing and we have to be able to cope with it. Things going very well, OK, not too happy. Things are going badly, not too down. You have to understand the rhythm, the *rhythmos*, of life.

-He was the first speaking so clearly about love and the erotic situation in those times.

JENNY CLAY STRAUSS:

Of which we have. Yes, he is the first one we have. Absolutely. But I find it difficult to believe that before Archilochos there were not poets who talked of such things. Can we really imagine a society without poetry? Archilochos is the first one we have because he was written down, so this is something that pre-existed Homer. The Homeric epics talk about other kinds of poetry so they must have existed.

Hymns, songs of the loom, *epithalamia*, *threnoi*, working songs, when you are working in the fields, when you are gathering the harvest, impossible not to have those. And songs at parties. Obscene songs, dirty songs and tender love songs which we have in Archilochos.

(ελληνικοί υπότιτλοι, καθηγήτρια. **ΤΖ. ΚΛΑΥ ΣΤΡΑΟΥΣ :**

Χρησιμοποιεί τη λέξη έρωσ για να περιγράψει το έρωτά του για το ποτό, τον έρωτά του για τη μάχη, αλλά επί-σης αποκαλεί τον έρωτα λυσιμελή αυτόν που λύνει τα μέλη, που φυσικά είναι ομηρική έκφραση για το θάνατο, τον τα μέλη παραλύοντα.

Έχει ένα υπέροχο απόσπασμα όπου περιγράφει τον έρωτα περίπου σαν φίδι, που γλιστράει μέσα στο στήθος και διαλύει όλες τις αισθήσεις και τη λογική του. Είναι θαυμάσια ερωτικά ποιήματα. Υπάρχει όμως και η άλλη πλευρά των βίαιων, υβριστικών ποιημάτων. Έτσι έχουμε πραγματικά δύο πλευρές του λάμβου. Αν θεωρήσουμε ως κέντρο του λάμβου όχι μόνο το αρνητικό, το υβριστικό τότε βλέπεις ότι πρόκειται για το μίσος για τους εχθρούς και την αγάπη για τους φίλους. Έχει και τις δύο αυτές πλευρές. Και νομίζω ότι τονίστηκε κάπως υπερβολικά η πρώτη, η υβριστική κι όχι αρκετά η δεύτερη. Ένα από τα προβλήματα του λάμβου –σχεδόν μέρος της ιαμβικής ιδέας– είναι το τι συμβαίνει όταν ο αγαπημένος ή ο στενός φίλος ξαφνικά σε προδίδει, γίνεται εχθρός, –και βλέπω ότι σε πολλά ποιήματα υπάρχει αυτή η ένταση και δημιουργείται αν θες ένα αγωνιώδες δίλημμα που το θεωρώ ως το ιαμβικό αδιέξοδο. Το βλέπω αυτό σε πολλά αποσπάσματα αλλά φυσικά ένα από τα προβλήματά μας με τον Αρχίλοχο είναι πως είναι πολύ αποσπασματικός. Έχουμε μερικές φορές μια γραμμή, μια φράση, δύο γραμμές. Πώς τις ενώνουμε; Οι περισσότεροι μελετητές συμφωνούν πλέον ότι δεν πρόκειται για αυτοβιογραφική ποίηση. Αυτό είναι σαφές. Αλλά ότι σίγουρα αποδίδει ανθρώπινες καταστάσεις ειδικά καταστάσεις σύγκρουσης, προβλημάτων. Αν η αλλαγή είναι ο κανόνας της ανθρώπινης ζωής τότε αυτά τα πράγματα αλλάζουν. Και πρέπει να αντιμετωπίσεις αυτή την αλλαγή. Εκεί έχουμε κάποια ιδιαίτερα ενδιαφέροντα ποιήματα. Γιατί όλη η ιστορία με τον Λυκάμβη και την κόρη του Νεοβούλη... ο ομηρικής αγαπά τη Νεοβούλη, σκοπεύει να την παντρευτεί. Ο πατέρας

της ο Λυκάμβης, την έχει υποσχεθεί. Τώρα, αν είναι αληθινά... Δεν νομίζω ότι είναι αυτοβιογραφικός. Αλλά η κατάσταση είναι ανθρώπινη, μπορούμε να την καταλάβουμε. Κάτι συμβαίνει. Ο γάμος διαλύεται. Προφανώς ο πατέρας καταπατά τον όρκο του. Ξαφνικά η Νεοβούλη δεν είναι πια η αγαπημένη, αλλά η προδότρια. Ο πατέρας είναι ο προδότης. Ο φίλος γίνεται εχθρός. Νομίζω ότι πολλά από τα ποιήματα παλεύουν μ' αυτό το πρόβλημα: την αλλαγή στην ανθρώπινη ζωή. Το γεγονός ότι είναι απρόβλεπτη, ότι ο φίλος γίνεται εχθρός. Ακόμα κι ο εχθρός μπορεί να γίνει φίλος. Τότε τι κάνεις; Πρέπει να ξανασκεφτείς τη συνολική σου στάση προς τους άλλους ανθρώπους. Βλέπω έτσι τόσο τα ερωτικά όσο και τα άσεμνα, υβριστικά ποιήματα ως τμήματα ενός συνόλου. Πιστεύω ότι αυτού του είδους η ποίηση είναι πολύ διδακτική. Μας διδάσκει για την αλλαγή, για την ευελιξία στην ανθρώπινη ζωή. Δεν μπορούμε να είμαστε αμετακίνητοι. Η ζωή διαρκώς αλλάζει και πρέπει να μπορούμε να το αντιμετωπίσουμε. Όταν τα πράγματα πάνε καλά, εντάξει, ας μην είμαστε υπερβολικά ευτυχείς. Όταν τα πράγματα πάνε άσχημα, μην μας παίρνει πολύ από κάτω. Πρέπει να καταλάβουμε το ρυθμό της ζωής.

-Ήταν ο πρώτος που μίλησε καθαρά για την ερωτική κατάσταση εκείνες τις εποχές;

Ναι, είναι οπωσδήποτε ο πρώτος που έχουμε. Αλλά δεν πολυπιστεύω ότι πριν τον Αρχίλοχο δεν υπήρχαν ποιητές που μιλούσαν για τέτοια πράγματα. Μπορούμε να φανταστούμε μια κοινωνία χωρίς ποίηση; Ο Αρχίλοχος είναι ο πρώτος που έχουμε γιατί καταγράφηκε άρα πρόκειται για κάτι που προϋπήρχε του Ομήρου. Τα ομηρικά έπη μιλούν για άλλα είδη ποίησης, πρέπει λοιπόν να υπήρχαν. Ύμνοι, τραγούδια του αργαλειού, επιθαλάμια, θρήνοι, τραγούδια της δουλειάς, του χωραφιού, της συγκομιδής, αδύνατον να μην υπήρχαν. Και εορταστικά τραγούδια, άσεμνα τραγούδια, βρώμικα τραγούδια, τρυφερά ερωτικά τραγούδια που έχουμε στον Αρχίλοχο.)

196^α W

-Γυρνάει και τι μου λέει;

«Αν έχεις τέτοια βιάση κι ο πόθος σε πιέζει τόσο πολύ υπάρχει στο σπίτι μας κοπέλα παρθένα όμορφη και γλυκεία που σε γουστάρει εδώ και τώρα, και πολύ κούκλα λέμε. Μ' αυτήν να τα φτιάξεις ! »

Της κάνω λοιπόν κι εγώ:

«Αμφιμεδοπούλα μου,
που είχες μάνα γνωστικά και τίμια
και την κρατάει κάτω πια η άπατη η γης
Έχει πολλές και διάφορες ηδονές ο έρωτας για μας τα παλικάρια
έξω απ τη βλογημένη πράξη.

Κάποια απ αυτές μας φτάνει..

Κάπου απόμερα, μέχρι που να βραδυάσει
εμείς οι δυό συν θεώ θα τη βρούμε την άκρη.
κι όπως εσύ διατάξεις ακολουθώ.

Πολύ μ' άρεσαν τα λόγια σου και φόβο μην έχεις κανένα καλή μου

για πέρα από το αέτωμα και των πυλών σου το φρύδι

Θα φτάσω μόνο στο χλοερό σου τον κήπο

Όσο για τη Νεοβούλη, σου λέω, ας την πάρει κανένας άλλος.

Μπαγιάτεψε πολύ, κι έχει και τα διπλά σου χρόνια.

Το άνθος της παρθενιάς κι η χάρη πού χε πρώτα καταμαράθηκαν.

Όμως δε λέει να χορτάσει η μανιασμένη γυναίκα
και δείχνει το μέτρο της ορμής της.

Αει στον κόρακα πιά..

Να μη δώσει ο θεός να 'χω τέτοια γυναίκα

να 'μαι ο περίγελως της γειτονιάς.

Εγώ μανάρι μου εσένα θέλω να χω
που δεν είσαι άπιστη ούτε διπρόσωπη.

Αυτή είναι κέρατο, κι έχει ένα στόμα, πα πα πα,

κι ανησυχώ, έτσι στην βιάση μου καμιά φορά
μη μου σκαρώσει κουτάβια πρόωρα και τυφλά, η σκύλα.»
Τέτοια έλεγα στη μικρή και την τραβολογούσα μέε στα
λέλουδα και τους ανθούς και τηνε πλαγιάζω.
Όπως έτρεμε από φόβο, σαν ελαφάκι που το βάζει στα πόδια,
τηνε σκεπάζω με το μαλακό μου το μπουφάν
αγκαλιάζοντας το λαιμό της.
Με τα χέρια της χαϊδολογώ μαλακά τα βυζάκια
και τότε έδειξε την ορμή της κάβλας της
το φρέσκο της κορμάκι.
Πασπατεύοντας/ χαϊδολογώντας λοιπόν ολόγυρα
ολάκερο το υπέροχο κορμί της
χύνω την άσπρη μου *μανία*
ψαχουλεύοντας τις ξανθές της τις τριχούλες
ΑΠΑΝ ΣΩΜΑ ΚΑΛΟΝ ΑΜΦΑΦΩΜΕΝΟΣ
ΛΕΥΚΟΝ ΑΦΗΚΑ ΜΕΝΟΣ ΞΑΝΘΗΣ ΕΠΙΨΑΥΩΝ ΤΡΙΧΟΣ

(English subtitles:

So she said:

if your vigor presses you there is a girl of ours,
a tender pretty maid, I think her form is faultless...
who already greatly yearns; make her your beloved. .

I replied myself :

"Daughter of Amphimedo

a wise and excellent woman whom dank earth now covers,
many pleasures the goddess gives young men
other than the sacred act; one is enough.

These in silence until it gets dark
you and I shall discuss, god willing;
I'll do as you bid me;

Dear, don't begrudge my coming in
through your fence and gate,
for so I shall reach your grassy gardens.

Know this now: Neoboule another man can have;

she is overripe, ugh, twice your age. . .
her maiden flower has gone, so has her former grace;
for she couldn't get enough. . .
the frenzied woman showed her lack of measure.
The crows take her!
May I never have such a woman
and be my neighbours' butt.
I'd much rather have you,
for you are not faithless or two-faced,
where she is much too sharp, and takes on many.
I'd fear to beget litters on her in haste,
premature and blind, like the fabled bitch's."
This I said; and I took the girl
and on the luxuriant flowers laid her down
enfolded in my soft cloak, my arms about her neck,
and frightened like a fawn she did not move
as I took her breasts in my hands and her young skin
showed the charm of girlhood;
and stroking all her lovely body I let go my white force
touching golden hair.)

Αναπλ. καθηγ. **ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ:**

Τι γίνεται εδώ; Έχουμε για πρώτη φορά στην ευρωπαϊκή
δυτική ιστορία της λυρικής ποίησης έναν προφανώς οργασμό,
είναι ο πρώτος τεκμηριωμένος οργασμός στη λογοτεχνία και
γενικά θα λέγαμε στη γραμματεία του δυτικού κόσμου. Ο
Merkelbach ο Γερμανός όταν διάβασε αυτό το σπάραγμα της
Κολωνίας χαρακτήρισε τον αφηγητή γιατί πρόκειται για μία
αφήγηση και είναι ένας διάλογος εντασσόμενος σε μία
αφήγηση, όταν διάβασε αυτό τον διάλογο και είδε μάλιστα την
κορύφωσή του που είναι μια αδιευκρίνιστη ερωτική πράξη,
χαρακτήρισε τον ποιητή μας 'ein schwerer Soziopath', ένας
διεστραμμένος άνθρωπος ο οποίος είχε προβλήματα στην
κοινωνική του ένταξη θα λέγαμε σήμερα με κομψό τρόπο.

Περί τίνος πρόκειται; Είναι ένα ποίημα σε ανάμεικτο μέτρο. Χοντρικά θα λέγαμε ότι έχει iamβικά στοιχεία και ενδιάμεσα έχει ελεγειακούς στίχους δηλαδή έχει εξαμετρικά, δακτυλικά στοιχεία. Αυτό το ανάμεικτο είδος προσφέρεται και σε μια ανάμεικτη ανάγνωση αν θέλετε γιατί διακρίνουμε δύο ύψη. Έχουμε το υψιπετές ύφος ή το υψηλόν ύφος του γαμήλιου εγκωμίου. Αλλά συνάμα και αντίστοιχα έχουμε και τον ψόγο το γαμήλιο και θυμίζει και ως προς το ύφος αλλά και την φρασεολογία τα σεξοχωρατά που πολλές φορές συνοδεύουν ή παλαιότερα συνόδευαν το γάμο. Είναι ένα θέμα το οποίο θα δημιουργούσε γέλωτα, θα διασκέδαζε έναν ακροατήριο από άνδρες σε στιγμές χαλαρότητας, διασκέδασης, υπό την υπόκρουση μουσικής, με τη βοήθεια του οίνου. Αυτό το ποίημα όπως είπα προηγουμένως είναι ένα αίνιγμα και πολλοί φρονούν ακόμα και σήμερα ότι είναι ο Αρχίλοχος αυτοβιογραφούμενος, ότι αφηγείται εκ των υστέρων μία ερωτική περιπέτεια, την αποπλάνηση της νεότερης αδελφής της Νεοβούλης. Υπήρχε αυτή η έχθρα ανάμεσα στον ίδιον - την οικογενεία του και την αντίστοιχη οικογένεια - το σόϊ - της Νεοβούλης. Δηλαδή είναι ένας τρόπος να ρεζιλέψει να εξευτελίσει δημοσία - ή τουλάχιστον σε ένα ευρύτερο ιδιωτικό χώρο - μιά ολόκληρη οικογένεια. Και η παράδοση θέλει αυτούς τους τρεις, τον Λυκάμβη και τις δύο θυγατέρες οι οποίες ατιμάστηκαν, τους θέλει νεκρούς, ότι αυτοκτόνησαν συλλογικά από την ντροπή. Τι έχει κάνει ο ποιητής: Προφανώς έχει συνταιριάζει γαμήλια μοτίβα εγκωμιαστικά με αντίστοιχα περιπαικτικά ή σκωπτικά μοτίβα. Αυτή είναι μια μίνιμουμ ερμηνεία. Η άλλη, που μπορεί να θεωρηθεί ολίγον τι πιο παράτολμη είναι ότι ο ποιητής έχει ακούσει - έχει ακούσματα πολλά βέβαια, ένας ευαίσθητος ποιητής - ενσωματώνει ή ακολουθεί σε γενικές γραμμές τραγούδια γαμήλια σκωπτικά τα οποία είχαν και τα δύο ύφη, του εγκωμίου και του σκώμματος ή του ψόγου. Και τέτοια τραγούδια υπάρχουν ακόμη - υπήρχαν ακόμη - στη νεοελληνική παράδοση.

(English subtitles,

ASSOC. PROF. IOANNIS PETROPOULOS:

What's going on here? We have, for the first time in European, in Western, history of lyric poetry, an orgasm, the first documented orgasm in the literature, and more generally in the writing, of the Western world. When the German Merkelbach read this "Cologne papyrus" he characterized the narrator - we are talking about a narrative and a dialogue incorporated in a narrative - when he read this dialogue, and saw its climax which is an unspecified erotic act, he characterized our poet "ein schwerer Soziopath", a perverted individual who "has problems of social integration", in the elegant phrase we would use today. What is involved here? It is a poem in mixed metre. We could say, broadly, it has iambic elements and in between it has elegiac verses, i.e. hexametric, dactylic elements. This mixed genre lends itself to mixed reading. Two styles are discernible. There is the sublime, lofty style of the wedding encomium, and at the same time and correspondingly the vituperative marital style, which in manner and phraseology recalls the lewd dances that accompany or once accompanied the marriage ceremony. It is a subject that would provoke mirth and entertain a male audience that is relaxing, amusing itself to a musical accompaniment and with the assistance of wine.

This poem, as I said, is a riddle, and many have said, many believe even today, that it is Archilochos writing about himself. It is a retrospective account of an erotic adventure: the seduction of the younger sister of Neobule. There was this enmity between himself - his family and the family - the relatives - of Neobule. It was a way of ridiculing, of humiliating publicly - or in a wider private circle a whole family,. Tradition has these three persons, Lycambes and the two daughters who were dishonored, dead, committing suicide

together from shame. What has the poet done? He has brought together wedding encomium motives and corresponding motives of mockery and satire. This is a minimal interpretation.

Another, which might be considered somewhat riskier, is that the poet has heard -and many things of course will come to the ears of a sensitive poet - and assimilates or more generally, reproduces, satirical wedding songs which were to be found in both genres that of the encomium and that of ridicule or reproach. And songs of this kind still exist – still existed – in modern Greek tradition.)

ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΑΛΙΦΙΕΡΗΣ, επίτιμος Πρόεδρος Εφετών:

Αποδίδει ένα ερωτικό περιστατικό που εμείς ως νεαροί παριανοί το ζήσαμε όλοι. Αγωνιζόταν ο άνθρωπος να βρεί σύζυγο και ήξερε ότι το ερωτικό παιχνίδι ήταν περιορισμένο. Όταν λέει «Πάρεξ το θείον χρήμα» εκτός από το θεϊκό πράγμα, την ένωση, το υποσχέθηκε και το έκανε επειδή ήθελε να παντρευτεί την κοπέλα. Δηγείται πως την αγκάλιασε τη χάιδεψε και τα λοιπά και πως αυτή ήταν τρεμάμενη σαν ελαφάκι αλλά αυτός δεν προχώρησε διότι την ήθελε σύζυγο. Και όταν λέει «Δία μου δεν χάρηκα γάμο» αυτό εννοεί. Δεν ξέρουμε ποιές άλλες προσπάθησε να παντρευτεί. Τη Νεοβούλη, δεν κατάφερε να την παντρευτεί. Η αδελφή όμως του είπε: 'Πήγαινε τώρα στη Νεοβούλη και άσε την ερωτά σου με μένα. Και είπε, η ίδια η αδελφή είπε: 'Νύν σε ποθεί'. 'Τώρα σε ποθεί.' Προηγουμένως πήγε με τον μπαμπά της και σε πετάξαν. Δεν ξέρουμε βέβαια πως δεν παντρεύτηκε τη δεύτερη. Αλλά της λέει: «Θέλω να σε παντρευτώ. Εσένα αγαπά». Ότι κάναμε εμείς για να κερδίσουμε σύζυγο. Και ζούσαν σε μια κοινωνία τότε θεσμοθετημένη, όχι αυστηρή. Επειδή δεν υπήρχαν μέτρα προστασίας των παιδιών που γεννιόντανε. Δεν υπήρχε τότε. Δεν υπήρχαν τα ιδρύματα που έχουμε. Δεν υπήρχαν υιοθεσίες. Και ο κόσμος έκανε καλά

παιδιά. Η κοινωνία πίεζε παντού και έλεγε: θα φυλάξετε αυτή την παρθενία για τη νύχτα του γάμου. Γιατί; Για να έχει πατέρα να προστατεύσει το παιδί. Δεν ήταν ηθικολόγοι.

(English subtitles, **OLYMPIOS ALIFIERIS** Honorary President - Court of Appeal:

He tells of an erotic incident such as we as young Parians all knew from our own experience. The man was trying to find a wife and he knew that there were limits to the erotic game. When he says: 'Excepting the divine "act" he promised this, and did so because he wanted to marry the girl. He tells how he embraced her and caressed her and that she was trembling like a fawn but he didn't proceed further because he wanted her for a wife. When he says 'Zeus I have not enjoyed union' that's what he means. We don't know which other girls he tried to marry. Neoboule? He wasn't able to marry her. But her sister said to him: "Go now to Neoboule and forget your love for me." And she said, the sister said: "She desires you now." Before she had been with the father and had rejected him. Of course we don't know why he didn't marry the second girl. But he says: "I want to marry you. It's you I love." Just what we did ourselves to win a bride.

And their society was orderly. It was not overly harsh. But because there were no measures to protect children that were born - they didn't exist then. There weren't the institutions we have now. There was no adoptions. The children turned out well with social pressure all around saying: you'll keep your virginity for your wedding night. Why? So as to have a father to protect the child. They weren't being moralistic.)

**"ΝΥΝ ΛΕΩΦΙΛΟΣ ΑΡΧΕΙ ΛΕΩΦΙΛΟΥ Δ' ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΝ
ΛΕΩΦΙΛΩ ΔΕ ΠΑΝΤΑ ΚΕΙΤΑΙ, ΛΕΩΦΙΛΟΝ Δ' ΑΚΟΥΕ"**

**"Now Leophilos rules, Leophilos prevails, to Leophilos all
belongs, Leophilos is heard"**

14W Κανείς δεν πετυχαίνει τα ωραία άμα νοιάζεται
για του κόσμου την μομφή

126W Ένα πράγμα έμαθα εγώ και σπουδαίο,
όποιον με βλάψει με τα χειρότερα κακά
να τονε πλερώνω.

(English subtitles:

"No one who heeds public censure has much fun"

"I know a great thing, how to reward with evil reproaches him
that does me evil")

**ΠΟΛΙΤΙΚΟ-ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ
SEX/POLITICS**

PROF. EWEN BOWIE:

The poem that seemed to me to be most useful was an epode. The term "epode" denominates a subcategory of iambic poetry with complicated meters. And epodes tend to be addressed to named individuals. The epode I was looking at was one addressed to a man Kerykides, which in Greek means "son of herald", and which in its second line has the epithet or the phrase attached to Kerykides: pained or distressed rod. And here the rod, the term *skytali* in Greek, seems to refer to the rod that is normally carried by heralds. If we go back to the story in Aesop of the ape and the fox, Aesop has it that the ape was elected - he uses the democratic term "was elected" - king of

the beasts. At that point the fox says: "With an arse like that, how do you expect to be king of the beasts?" We seem to have in the island of Paros or Thassos, wherever the poem was set, a case where a man whom Archilochos is being rude about, has been accused by him of passive homosexuality and that can in turn be linked with the opening reference to his pained rod, which I take to be a reference to his male member. So it looks to me almost certain that the basis of the dispute between Archilochos and Kerykides was a political dispute. Each of them wanted to be elected to high office in Paros or in Thasos. One of them was and the other was not, and Archilochos is the one who was unlucky and he mounts a dirty tricks campaign after the election of his opponent Kerykides in order possibly to unseat him and have him replaced.

There then I think we have a clear case of epodic poetry, an iambic version of poetry, used to attack a political enemy. One of the most famous epodes of Archilochos to come down is about the figure Lycambes, with whose daughter Archilochos is said to have had an affair or to whom he was engaged, and the poem in which Lycambes is principally attacked that survives to us is one again involving animals and an animal fable.

The eagle and the fox here make a compact, but the eagle betrays the fox and eats the fox's cubs. No scholar has actually succeeded in explaining how the story in the Aesopic fable we have is a good parallel to any sort of engagement, and then broken engagement, between the daughter of Lykambes and Archilochos. And that explanation has also ignored a line another scholar recently looked at that refers to an oath between Lycambes and Archilochos and the shared hospitality of salt and table which is a regular mark of the ancient institution of guest friendship. Guest friendship and oath swearing are not anything to do with marriage. They are another form of compact. And I want to argue that this poem of

Archilochos about Lycambes is also in essence a political poem. It may be that Lycambes in wishing to secure a political alliance with Archilochos engaged his daughter to Archilochos, but I think the basis of the alliance and then the breaking of the alliance must essentially have been a political one and not a private, personal one.

Several of his poems are addressed to Glaucos, son of Leptimnes and the French excavators on Thasos in the 1950s discovered a monument in the *agora* to precisely Glaucos, son of Leptines, put up around 600, which showed Glaucos must have been a very important person in Thasian society, presumably because as he is represented in at least one of Archilochos's surviving fragments he was a general leading Parian forces when they conquered Thasos and then expanded into the mainland in Thrace.

The other names we have addressed by Archilochos in his poems also look like elite names. It seems to me quite plausible that Archilochos, moving in a society of Parian or Thasian aristocrats in the mid- 7th century, addressing most of his poetry I think to gatherings of aristocrats in symposia in the evening where they are drinking and reminiscing about their own activities but also reflecting and debating on their stance vis a vis their political enemies, should draw into that sort of milieu his own political quarrels and his own sexual adventures on occasion resulting in enmity against other individuals. The story of the ape being elected king of the beasts which is used by Archilochos in the epode about which I was talking seems to me strongly to indicate that some form of choice of a leader for a limited period of time, maybe longer than one year, was being used in Paros or Thasos of 650, but that's as far as it's possible to go. I think one can exclude that there was a long-term monarch. I think one might be wise to exclude the idea that there were annual magistracies of the sort that we know

from a little later in the Greek world. But at the moment our evidence doesn't take us into solid ground there.

(ελληνικοί υπότιτλοι, καθηγ. **Ε.ΜΠΟΟΥΙ**:

Το ποίημα που μου φάνηκε πιο χρήσιμο, ήταν μια επωδός. Ο όρος «επωδός» ορίζει μια υποκατηγορία της ιαμβικής ποίησης με σύνθετα μέτρα. Και οι επωδοί συνήθως απευθύνονταν σε συγκεκριμένα άτομα. Η επωδός που εξετάζα ήταν αφιερωμένη σε κάποιον Κηρυκίδη που στα ελληνικά σημαίνει «γιος του κήρυκα». Στη δεύτερη γραμμή έχει ένα επίθετο ή μια φράση για τον Κηρυκίδη «πονεμένη ή ταλαιπωρημένη ράβδος». Κι εδώ η ράβδος, η σκυτάλη φαίνεται ότι αναφέρεται στη ράβδο που κρατούν συνήθως οι κήρυκες. Αν πάμε στην ιστορία του Αισώπου για τον πίθηκο και την αλεπού ο Αίσωπος λέει ότι ο πίθηκος εξελέγη -χρησιμοποιεί τον δημοκρατικό όρο «εξελέγη»- βασιλιάς των ζώων. Και του λέει η αλεπού: «Με τέτοιο κώλο πώς περιμένεις να γίνεις βασιλιάς των ζώων;» Φαίνεται ότι στην Πάρο ή τη Θάσο, -όπου κι αν γράφτηκε το ποίημα- έχουμε μια περίπτωση όπου ο Αρχίλοχος προσβάλλει κάποιον κατηγορώντας τον για παθητική ομοφυλοφιλία κι αυτό μπορεί να συνδεθεί με την αρχική αναφορά για την πονεμένη σκυτάλη, το αρσενικό του μόριο. Μου φαίνεται σχεδόν σίγουρο ότι η βάση της διαμάχης μεταξύ του Αρχίλοχου και του Κηρυκίδη, ήταν πολιτική. Ο καθένας τους ήθελε να εκλεγεί σε ανώτερο αξίωμα στην Πάρο ή Θάσο. Ο ένας εκλέχθηκε, ο άλλος όχι, και ο Αρχίλοχος ήταν ο άτυχος. Ξεκινά ίσως μια βρόμικη εκστρατεία μετά την εκλογή του αντιπάλου του Κηρυκίδη, για να καταφέρει πιθανώς την καθαίρεση και την αντικατάστασή του.

Εδώ λοιπόν πιστεύω πως έχουμε καθαρή περίπτωση επωδικής ποίησης που χρησιμοποιείται για επίθεση στον πολιτικό αντίπαλο. Μια από τις γνωστότερες επωδούς του Αρχίλοχου είναι για τον Λυκάμβη με την κόρη του οποίου είχε σχέσεις ή ήταν αρραβωνιασμένος. Το ποίημα στο οποίο γίνεται η μεγάλη

επίθεση στον Λυκάμβη και πάλι αφορά ένα μύθο με ζώα. Ο αετός και η αλεπού κάνουν συμμαχία αλλά ο αετός προδίδει την αλεπού και τρώει τα μικρά της. Κανένas μελετητής δεν κατάφερε να εξηγήσει πώς η ιστορία στο μύθο του Αισώπου παραλληλίζεται με αρραβώνα (και τη διάλυσή του) μεταξύ της κόρης του Λυκάμβη και του Αρχίλοχου. Κι αυτή η ερμηνεία αγνόησε επίσης ένα απόσπασμα το οποίο επεξεργάστηκε πρόσφατα ένας άλλος μελετητής που αναφέρεται σ' έναν όρκο φιλοξενίας μεταξύ του Λυκάμβη και του Αρχίλοχου και την αμοιβαία φιλοξένια, την κοινωνία τράπεζας και άλατος που είναι σύνηθες σημάδι του αρχαίου θεσμού της φιλοξενίας. Η φιλοξένια όμως και ο όρκος δεν έχουν καμιά σχέση με το γάμο. Αποτελούν άλλο είδος σύμβασης. Και υποστηρίζω ότι αυτό το ποίημα του Αρχίλοχου για τον Λυκάμβη είναι επίσης ουσιαστικά ένα πολιτικό ποίημα. Ίσως ο Λυκάμβης για να εξασφαλίσει πολιτική συμμαχία αρραβώνιασε την κόρη του με τον Αρχίλοχο. Νομίζω πως η βάση του αρραβώνα καθώς και η διάλυσή του θα ήταν ουσιαστικά πολιτική και όχι ιδιωτική, προσωπική. Κάποια ποιήματά του απευθύνονται στον Γλαύκο, γιο του Λεπτίμνου. Οι Γάλλοι ανασκαφείς στη Θάσο τη δεκαετία του 1950 ανακάλυψαν ένα μνημείο στην αγορά στον Γλαύκο, γιο του Λεπτίμνου, που χρονολογείται στα 600, και δείχνει ότι ο Γλαύκος πρέπει να ήταν πολύ σημαντικό πρόσωπο στην κοινωνία της Θάσου και εικάζουμε πως όπως τον παρουσιάζει ο Αρχίλοχος σε ένα απ' τα αποσπάσματά του ήταν στρατηγός που ηγείτο των δυνάμεων της Πάρου όταν κατέκτησαν τη Θάσο και μετά επεκτάθηκαν στην ηπειρωτική Θράκη. Τα άλλα ονόματα που αναφέρει ο Αρχίλοχος στα ποιήματά του επίσης μοιάζουν με ονόματα της ελίτ. Μου φαίνεται πειστικό ο Αρχίλοχος, που εκινείτο στην κοινωνία των αριστοκρατών της Πάρου και της Θάσου στα μέσα του 7ου αι. να απηύθυνε τα περισσότερα ποιήματά του σε συγκεντρώσεις αριστοκρατών, σε συμπόσια, τα βράδια όταν έπιναν και θυμόνταν τις δραστηριότητές τους αλλά επίσης

όταν ανέλυαν και συζητούσαν τη στάση τους προς τους πολιτικούς αντιπάλους, και να έφερνε σ' αυτό τον κύκλο τις δικές του πολιτικές διαμάχες και σεξουαλικές περιπέτειες που κάποτε κατέληγαν και σε εχθρότητα ενάντια σε άλλα άτομα. Η ιστορία για τον Πίθηκο που εξελέγη βασιλιάς των ζώων που χρησιμοποιεί ο Αρχίλοχος στην επωδό του στην οποία αναφέρθηκε, δείχνει ότι κάποια μορφή εκλογής ηγέτη για περιορισμένη διάρκεια ίσως πάνω από ένα χρόνο, υπήρχε στην Πάρο ή τη Θάσο το 650. Αλλά πέρα απ' αυτό δεν μπορούμε να προχωρήσουμε. Μπορούμε να αποκλείσουμε την ύπαρξη μακροχρόνιου μονάρχη και θα ήταν φρόνιμο να αποκλείσουμε επίσης την ιδέα ότι υπήρχαν ετήσια αξιώματα σαν αυτά που γνωρίζουμε λίγο αργότερα στον ελληνικό κόσμο. Προς το παρόν τα στοιχεία μας δεν μας οδηγούν σε ασφαλές έδαφος.)

Καθ. ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΚΑΝΤΖΙΟΣ:

Όταν διαβάζουμε την ποίησή του, μερικές φορές έχουμε την εντύπωση ότι ήταν κάποιος φτωχός ο οποίος εγκατέλειψε το νησί του την Πάρο για να πάει στη Θάσο κλπ. όπου η ζωή ήταν δύσκολη και τα λοιπά. Η ζωή ήταν δύσκολη βέβαια αλλά η ζωή ήταν δύσκολη όχι μόνο για τους φτωχούς. Η ζωή ήταν δύσκολη και για τους πλούσιους. Μιλάμε για τον όγδοο και τον έβδομο αιώνα, δηλαδή την εποχή του αποικισμού όπου πόλεις δημιουργούν άλλες πόλεις. Το να μπει σε ένα ξένο μέρος όπου δεν υπάρχουν προσβάσεις, όπου δεν υπάρχουν σύμμαχοι, είναι κάτι το δύσκολο. Επίσης πρέπει να αντιληφθούμε το εξής, ότι ο Αρχίλοχος στη Θάσο, για παράδειγμα, είναι με μια ομάδα συστρατιωτών, με στρατιώτες οι οποίοι κατάγονται από την ίδια τάξη, και αυτή η τάξη είναι η αριστοκρατική τάξη. Όπως σας έχω πει και παλαιά, δεν υπάρχει ποιητής στην Αρχαία Ελλάδα ο οποίος να μην είναι αριστοκράτης, τουλάχιστον μέχρι την κλασική περίοδο. Οι κατώτερες κοινωνικές τάξεις είναι απασχολημένες με άλλα ζητήματα. Όταν μιλάμε για αριστοκρατία στην Αρχαία

Ελλάδα δεν πρέπει να την φανταστείτε τόσο πολύ με την άποψη πλούτου, αλλά να τη φανταστείτε περισσότερο σαν μια μορφή κοινωνικής καταξίωσης. Θα ήταν ανόητο να πούμε, να δεχτούμε, ότι δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα σ' ένα πλούσιο και φτωχό. Υπάρχει, Αλλά η διαφορά δεν είναι τόση όπως τη φανταζόμαστε σήμερα. Ένας αρχαίος ιδιοκτήτης δούλων για παράδειγμα θα δούλευε δίπλα στο δούλο του στο χωράφι. Καταλαβαίνετε. Θα έτρωγε περίπου τα ίδια φαγητά. Θα κοιμόντουσαν στο ίδιο σπίτι. Ο Αρχίλοχος δεν είναι επαγγελματίας ποιητής, όπως είναι για παράδειγμα ο Ανακρέοντας, όπως είναι για παράδειγμα ο Πίνδαρος. Αυτοί είναι επαγγελματίες. Αυτοί πάνε όπου, δηλαδή κάνουν contracts, κάνουν συμβόλαια με τους πελάτες τους. Ο Ανακρέοντας πηγαίνει στα παλάτια των τυράννων. Ο Πίνδαρος τραγουδάει τις νίκες των Ολυμπιονικών, σε πλούσια σπίτια, επίσης σε παλάτια. Η σχέση του ποιητή με το κοινό του είναι διαφορετική σ' αυτή την περίπτωση. Ο Αρχίλοχος μιλάει για τους φίλους του, μιλάει με τους φίλους του.

(English subtitles, **PROF.IP.KANTZIOS**:

When we read his poetry, sometime it seems to us that he was a poor fellow who left his island, Paros, to go to Thassos, where life was difficult. Life was difficult but not only for the poor. Life was difficult for the rich also. This was the 8th and 7th century, the era of colonisation where cities were founding other cities. Going to a foreign place without secure points of entry, without allies, is something difficult. We should also understand this: In Thasos for example, Archilochos was with a group of fellow-soldiers originating from the same class as him: the aristocracy. As I told you before, there is no Ancient Greek poet who is not an aristocrat, up to the classical period anyway. The lower classes are busy with other things. Speaking of aristocracy in Ancient Greece we shouldn't imagine it mostly from the viewpoint of wealth. We should

imagine it more as a type of social recognition. It would be foolish to think there was no difference between rich and poor. There was a difference but the difference wasn't as great as we might imagine today. An ancient slave owner, for example, would work beside his slave in the field. You see? He would eat more or less the same food. They would sleep in the same house. Archilochos isn't a professional poet as, for example, Anacreon is, as Pindar is. They are professionals They make contracts with their clients. Anacreon goes to the palaces of the tyrants. Pindar sings of the victories of the Olympic champions, in the houses of the rich and in palaces. The relationship between the poet and his audience is different in this case. Archilochos talks about his friends talks to his friends.)

*Ασε την Πάρο και κείνα της τα σύκα και τη θαλασσινή ζωή
Forget Paros and those figs and the seafarer's life.*

4 W.

«Με την κανάτα σου μπροστά προχώρα
ανάμεσα στους πάγκους του караβιού μας του γοργού,
των κάδων τις τάπες πέτα
και τράβα ως τον πάτο κόκκινο κρασί
γιατί δίχως κρασί δεν τηνε βγάζουμε τούτηνε δω τη βάρδια»

(English subtitles:

“Come on with that cup along our swift ship's
benches, unseal the hollow jars and pour
the red wine to the lees; no man of us can stay sober
on a such a watch”)

PROF DAVID TANDY:

My special interest in the economic background of Archilochos's world. What I and others have been able to reconstruct is that Archilochos, born on Paros, at an early age joined some sort of public project, a trading mission of some sort up on the island of Thasos. This was a foundation of his father, Telesicles, in the early 7th century. There is good reason to believe that what he did in fact was move to the south and become a mercenary for any of several parties but most likely the Pharaoh of Egypt, who was -we know- employing Ionian Greeks.

He knew the world very well. A search through his poetry that survives reveals broad knowledge of the Mediterranean world. Not only is he familiar with many islands, nearly all of the islands of the Aegean even as far south as Karpathos, but he is also very familiar with the cities of Asia: Miletos, Prieni, inland at Magnesia. He knows about the Lydians in central Anatolia and he knows about the Carians in southern Anatolia. He is also very familiar with the landscape of Thrace, the northern coast near Thasos all the way from Torone over in the Chersonesus over to the area around Troy. He is very familiar with a number of toponyms or place names in that area. He even knows - we think he knows- about the area of Salmydessos, which is inside the Black Sea, at a time when Greeks were first going inside the Black Sea, and it may well be that he was part of some of those earliest projects, again going farther afield to extract lumber, to extract minerals, and probably in his lifetime beginning to extract for the first time human labour as slavery became more and more a part of the Greek world beginning in the lifetime of Archilochos. He is also familiar apparently with the geography of Sicily and of Southern Italy, which would suggest that he is going far afield on trading missions either for himself or for Paros. But as a soldier, as someone who is helping perhaps guard the boats,

perhaps guard the extraction sites on the mainland, Archilochos knows a lot about trade and a lot about boats. I think it is probably more accurate to call him a sailor for most of his life, than to call him a warrior, although of course he was both. His knowledge of sailing is quite vast. Not only do we have straightforward descriptions of his life as a guard- in fragment 4 he talks about passing the cup around along the deck of the ship and drinking down big gulps of wine and he does admit that it is going to be hard to stay sober on that watch-, but at other times he is sober and he is able to talk about the weather. He knows what kind of clouds are bringing storms, and this is not something that people who live on land know about, so he has experience with this.

He knows the technical language, words for cargo, words for certain types of sails and so on.

(ελληνικοί υπότιτλοι καθηγ. **NT.TANTY:**

Το ειδικό ενδιαφέρον μου είναι το οικονομικό υπόβαθρο στον κόσμο του Αρχίλοχου.

Αυτό που εγώ και άλλοι καταφέραμε να αναπλάσουμε είναι ότι, ενώ γεννήθηκε στην Πάρο σε νεαρή ηλικία εντάχθηκε σε κάποιο δημόσιο πρόγραμμα κάτι σαν εμπορική αποστολή στο νησί της Θάσου που είχε αποικισθεί στις αρχές του 7ου αι. από τον πατέρα του Τελεσικλή. Τα στοιχεία υποδεικνύουν ότι ίσως να κινήθηκε νότια και να 'γινε μισθοφόρος διαφόρων, πιθανότερο του Φαραώ της Αιγύπτου που ως γνωστόν απασχολούσε Έλληνες Ίωνες. Γνώριζε πολύ καλά τον κόσμο. Μια ματιά στην ποίησή του που επέζησε αποκαλύπτει πλατιά γνώση του κόσμου της Μεσογείου. Είναι εξοικειωμένος με πολλά νησιά, σχεδόν όλα τα νησιά του Αιγαίου, νότια μέχρι και την Κάρπαθο αλλά επίσης με πόλεις της Ασίας: Μίλητος, Πριήνη και την ενδοχώρα της Μαγνησίας. Γνωρίζει για τους Λυδούς στην κεντρική Ανατολία και για τους Κάρες στη νότια Ανατολία. Γνωρίζει επίσης καλά όλη τη γεωγραφία της

Θράκης, τη βόρεια ακτή κοντά στη Θάσο, τη διαδρομή από την Τορώνη ως τη Χερσόνησο, έως την περιοχή της Τροίας. Ξέρει καλά πολλά τοπωνύμια της περιοχής. Γνωρίζει επίσης, νομίζουμε, την περιοχή της Σαλμυδησσού μέσα στη Μαύρη Θάλασσα τον καιρό που οι Έλληνες πρωτοπήγαιναν στη Μαύρη Θάλασσα και ίσως συμμετείχε σε κάποια απ' αυτά τα πρώιμα εγχειρήματα που προχωρούσαν στα ηπειρωτικά για να αποκτήσουν ξυλεία, ορυκτά, και πιθανώς, την εποχή που έζησε, για πρώτη φορά και ανθρώπινη εργασία, καθώς η δουλειά γινόταν όλο και περισσότερο στοιχείο του ελληνικού κόσμου αρχίζοντας από την εποχή του Αρχίλοχου.

Προφανώς επίσης γνωρίζει τη γεωγραφία της Σικελίας και της Νότιας Ιταλίας που σημαίνει ότι προχωρά μακριά σε εμπορικές αποστολές είτε για τον εαυτό του είτε για την Πάρο. Αλλά σαν στρατιώτης, ίσως στη φρούρηση των πλοίων, ίσως φρουρός στις εξορύξεις στη στεριά ο Αρχίλοχος γνωρίζει πολλά για το εμπόριο και για τα πλοία. Είναι ακριβέστερο νομίζω να τον αποκαλούμε ναυτικό για το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του παρά πολεμιστή παρ' όλο που φυσικά ήταν και τα δύο. Είχε ευρείες γνώσεις για τη ναυσιπλοΐα. Οχι μόνο έχουμε άμεσες περιγραφές της ζωής του ως φρουρού -το απόσπασμα 4 μιλά για το πώς πέρναγαν την κούπα από χέρι σε χέρι στο κατάστρωμα πίνοντας μεγάλες γουλιές κρασιού και παραδέχεται ότι ήταν δύσκολο να μείνει ξεμέθυστος στη σκοπιά αλλά άλλοτε, ξεμέθυστος είναι σε θέση να μιλήσει για τον καιρό. Γνωρίζει ποια σύννεφα θα φέρουν καταιγίδες κάτι που οι στεριανοί δεν γνωρίζουν έχει λοιπόν πείρα σ' αυτά. Γνωρίζει την τεχνική γλώσσα, τους όρους για το φορτίο, τα είδη ιστίων και άλλα.)

Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ – HIS AGE

ΦΩΤΕΙΝΗ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, Επίτιμη Εφορος Αρχαιοτήτων:

Για την εποχή του Αρχιλόχου έχουμε διάφορα στοιχεία που μας ήρθανε στο φως την τελευταία, θα έλεγα, εικοσαετία. Μέχρι αυτή την εποχή, δηλαδή περίπου μέχρι τις αρχές του 1990, ήταν πολύ λιγότερα στοιχεία που είχαμε και ο Αρχίλοχος εθεωρείτο, όπως και στους Αρχαίους, μία προσωπικότητα λίγο-πολύ αναρχικού, και ήταν βέβαια αναρχικός, αλλά πολύ προικισμένου και βέβαια ξέρανε ότι σώθηκαν πάρα πολύ λίγα από τα γραπτά του. Η Πάρος επίσης θεωρείτο ότι ήταν ένας τόπος φτωχός όμως γύρω στα 1990 άρχισαν να έρχονται στο φως διάφορα στοιχεία, ήδη είπα μέσα από τα 1950 και μετά, είχαν έρθει αυτές οι μεγάλες πλάκες με τους στίχους που οι ξένοι τους μελέτησαν και οι Έλληνες, ο Κοντολέων τους είχε μελετήσει ,για τη ζωή του Αρχιλόχου πως λέει ο ίδιος, ήμουν παιδί από οικογένεια αγροτική και πήγα να πουλήσω μια αγελάδα....

(English subtitles, **FOTINI ZAFEIROPOULOU** Honorary curator of Antiquities:

Various data has come to light about Archilochos' time in the last 20 years. Until that time, i.e. until the early nineties we had much less data so Archilochos was considered as he was by the Ancients - more or less an anarchic figure. He was indeed anarchistic, but a very gifted one, and of course we knew that very little of his writing had survived. Paros also was thought of as a poverty-stricken place but around 1990 new data began to come to light. As early as the 1950s we had already these big plaques with the verses that the foreigners began to study, and the Greeks too - Kondoleon had studied them - about the life of Archilochos, how he himself had said: "I was a child from a farming family going to sell a cow...")

ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΑΛΙΦΙΕΡΗΣ, επίτιμος Πρόεδρος Εφετών:
Αυτός ο τόπος (Κακάπετρα) αυτή η κοίτη ποταμού που βλέπετε με τους βράχους και τις στρογγυλεμένες πέτρες πρέπει να είναι οι Λισσίδες πέτρες, οι γλυστρόπετρες όπου σύμφωνα με το θρύλο έγινε η επιφώτιση του Αρχιλόχου. Και αυτό γιατί. Η οικογένεια του Αρχιλόχου καταγόταν από μια εξοχική τοποθεσία, οικισμό ή περιοχή που είχε το όνομα Μυρίνη. Το όνομα διασώζεται παρεφθαρμένα μέχρι σήμερα ως Μερσίνι. Από το Μερσίνι όπου υπάρχουν λειβάδια γιατί λέει η επιγραφή ότι πήγε να φέρει την αγελάδα από τη θέση Λειμώνες, από τη θέση Λειβάδια. Από εκεί λοιπόν κάποιο κτήμα της οικογένειας έφερε την αγελάδα το παιδί για να τη κατεβάσει για να τη πουλήσει στην αγορά. Εδώ κατά την επιγραφή η επιφώτιση έγινε στη θέση Λισσίδες πέτρες, όπου κατέβηκαν οι Μούσες. Αυτό που βλέπετε απέναντι εδώ - να κάτω και λιγάκι δεν αντέχω και πολλά - αυτό που βλέπετε - εδώ αυτή η ωραία ρεματιά πάει προς το ψηλότερο βουνό της Πάρου. Το χειμώνα εδώ πέρα τρέχουν πολλά νερά.. Πουλιά μαζεύονται και κελαιδούν, είναι ένα τοπίο μαγευτικό. Είναι λοιπόν δόκιμο κατά τη λαϊκή φαντασία εδώ να είναι η θέση της επιφώτισης. Άλλη διαδρομή, να σκεφτούμε από το Μερσίνι, την αρχαία Μυρίνη, που ήταν τα οικογενειακά κτήματα για να γίνει η επιφώτιση με γλυστρόπετρες, Λισσίδες πέτρες δεν έχουμε πουθενά. Μόνο ετούτο εδώ, ο ποταμός Κατσίκης είναι έτσι όπως τον βλέπετε. Μέσα σ' αυτήν τη ρεματιά είναι και τα πηγαία νερά που τώρα υδρεύεται η πόλη της Πάρου. Εδώ λοιπόν εμφανίστηκαν οι Μούσες με τη μορφή νεαρών γυναικών κι άρχισαν να κάνουν παιχνίδια στο παιδί και το ρώτησαν τελικώς που πάει, την πάει για πούλημα; Και τους απήντησε το παιδί να. Έγινε μια αναστάτωση στο νου του παιδιού και όταν πια συνήλθε κατά την έννοια βέβαια της επιγραφής είδε ότι - του είχαν πει μάλιστα ότι θα σου δώσουμε και άξια τιμή - θα σε πληρώσουμε καλά, είδε αντί την

αγελάδα μια λύρα και κατάλαβε ότι ήταν πιά θεϊκή επιφώτιση. Ότι τού'δωσαν οι Μούσες την επιφώτιση βάσει της οποίας λειτούργησε ως ποιητής κλπ. Και έτσι εμείς τον γνωρίζουμε.

(English subtitles, **OLYMPIOS ALIFIERIS** Honorary President - Court of Appeal:

This place, this river bed you see with the rocks and the rounded stones they must be the "Lissides stones", the slippery stones where according to legend the divine spirit descended on Archilochos. Why is this? The family of Archilochos came from a place in the country, a settlement or locality called Myrini. The name still survives in the corrupted form of Mersini. From Mersini, where there were meadows -because the inscription says he went to fetch a cow from a place called Leimones, or Livadia, meaning 'meadows' from some plot of land belonging to the family the boy brought the cow to take it down to the market and sell it. It was here, according to the inscription that the divine spirit descended, at Lissides stones, as the place was called, where the Muses came down.

What you see here opposite - let me sit down a little I get tired quickly - what you see here this lovely ravine, goes to the highest mountain of Paros. In winter there's a lot of water flowing here. Birds gather, and sing. It's an enchanting spot. So it's natural for people's imagination to be the place of the enlightenment. There is no other possible route, from Mersini, ancient Myrini where the family had land, for the enlightenment to occur by slippery rocks. There are no slippery stones anywhere else. Only here. The Katsikis river is as you see it. And it is from this ravine that the spring water comes that today waters the town of Paros. So it was here that the Muses appeared in the form of young women and began to tease the boy and they asked him where he was going. Was he taking the cow to sell?

And he said: "Yes." The boy experienced then a crisis of confusion and when he recovered according to the inscription he saw - they had, mind you, told him they'd give him a good price - he saw, in the place of the cow a lyre, and he realized that the divine spirit had descended. The Muses had given him the inspiration on the basis of which he became as a poet and he is known to us.)

ΦΩΤΕΙΝΗ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, Επίτιμη Εφορος Αρχαιοτήτων:

Ο Αρχίλοχος δεν έφυγε εγκαταλείποντας μια φτωχή πόλη αλλά μια πόλη πάρα πολύ δυνατή γιατί ήδη είναι από τις πρώτες αν πω η μοναδική που πήρε μέρος στην κατάκτηση του Βορρά του Αιγαίου, του Βόρειου Αιγαίου πηγαίνοντας να κάνει μία αποικία στη Θάσο την οποία έκανε μόνη της. Δεν έκανε κανείς μόνος του μία αποικία όπως έκανε η Πάρος. Ιδρύθηκε μια πόλη η οποία είχε μεγάλη ζωή, που σε όλο το διάστημα της ζωής της ήταν πολύ συνδεδεμένη με τη μητρόπολη της. Και βεβαίως αρχίσαν να ανακαλύπτονται πέρα από τον αποικισμό και διάφορα έργα. Ένα από αυτά τα έργα ήταν πως ήλθε στο φως, εδώ κοντά μας στο νεκροταφείο μία μεγάλη στήλη πάρα πολύ σημαντική όπου είναι μια καθιστή μορφή ένθρονη του 700 προ Χριστού περίπου. Αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό γιατί είναι μία στήλη ανάγλυφη πάνω σε μάρμαρο. Ως τότε με τη γεωμετρική εποχή ήταν πολύ λίγα τα γλυπτά δηλαδή δεν μπορούσαν να εργαστούν πάνω στο μάρμαρο σε σκληρή ύλη. Εργαζόντουσαν στη μαλακιά ύλη τον πηλό. Είτε κάνανε αγγεία είτε κάνανε πήλινα έργα Ένα από αυτά τα πήλινα είναι αυτή η περίφημη κόρη η πήλινη που πρέπει να είναι συνολικά πάνω από 50 - 60 εκατοστά, το επάνω της μέρος βρέθηκε στο Δεσποτικό.

Μετά είκοσι χρόνια που βρέθηκε αυτή η στήλη σκάβουμε και βγαίνει το νεκροταφείο. Βγαίνοντας το νεκροταφείο αρχίζουν να βρίσκονται κι αυτά τα αγγεία της εποχής του.

Ένα άλλο πολύ σημαντικό που βοήθησε πάρα πολύ να αλλάξει την ιδέα που είχαμε για την Πάρο – η πολιτιστική - είναι ότι μία μεγάλη κατηγορία αγγείων του έβδομου αιώνα θεωρούντο Μηλιακά. Τώρα ξέρουμε ότι είναι Παριανά. Υπάρχει Παριανή κεραμική η οποία είχε μία ακτίνα κίνησης από την Βόρεια Αφρική τις ακτές της Βόρειας Αφρικής που είναι η Τεύχειρα μέχρι την Θάσο που είναι το Βόρειο Αιγαίο και τις ακτές της Χαλκιδικής, όπου και στις ακτές εκεί σε ελληνικές πόλεις, τη πόλη Οισύμη κοντά στη Καβάλα δηλαδή βρέθηκαν αυτά τα αγγεία, αυτή η κεραμική. Όλο αυτό το υλικό που είναι καινούργιο, μας έδωσε άλλη εικόνα, ότι ήδη από τη γεωμετρική εποχή δηλαδή έναν αιώνα πριν από τον Αρχίλοχο υπήρχε μεγάλη καλλιτεχνική δραστηριότητα και υπήρχε ένα μεγάλο καλλιτεχνικό κέντρο. Λοιπόν άλλαξε και για τη γεωμετρική εποχή, βρέθηκαν αυτοί οι δύο αμφορείς οι οποίοι είναι κάτι το καταπληκτικό, μοναδικό, δεν έχουμε άλλους σαν κι αυτούς και κατά τους ειδικούς αλλάζουν την αρχή της ιστορίας της αρχαίας ελληνικής ζωγραφικής, που είναι πάρα πολύ σπουδαίο αυτό.

(English subtitles, **FOTINI ZAFEIROPOULOU** Honorary curator of Antiquities:

Archilochos didn't leave behind a poverty-stricken city but a very powerful city as it was among the first if not the only city - to take part in the conquest of the Northern Aegean, going off to found a colony in Thasos, which it did single-handed. No-one else established a colony alone and unassisted as Paros did. It founded a city that had a long life, which throughout its career was closely linked to its mother-city. And apart from colonization there began to be discovered various artefacts, one of which came to light nearby us in the cemetery, a large column very important, with a figure seated on a throne, dating from around 700 B.C. This is very important because it is a

column carved in relief, on marble. Prior to that, with the Geometric Period there were very few sculptures.

They couldn't work in marble, in hard materials. They worked in soft material, in clay, whether it was pots or artworks they were making. One of these clay artefacts is this famous *kore* in clay. It must have been 50-60 cm in height. Its upper part was found at Despotiko. 20 years after discovering the column, we dig and we hit upon the cemetery. With the cemetery coming to light they begin also to discover jars from the time of Archilochos. Another very important find which greatly helped to change the concept we had of Paros' culture was that a large category of the jars from the seventh century were considered to be from Milos island. Now we know that they are Parian. There is Parian pottery that was bought and sold from the North African coast, from Teucheira, to Thasos in the Northern Aegean and the shores of Chalkidiki, where in Greek cities such as Oisyme near Kavala these jars, this pottery, has been found. All this material, which is new, gives us another picture: even in the Geometric Period a century before Archilochos there was great artistic activity and a great artistic centre. That our idea about the Geometric Period had also changed. These two urns were found which are something marvellous, unique. We don't have others like them. According to the specialists they change the early history of Ancient Greek art and that's very significant.)

-Για πείτε μου, σε ποιά κοινωνία μέσα ζει ο Αρχίλοχος;
ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΑΛΙΦΙΕΡΗΣ, επίτιμος Πρόεδρος Εφετών:
Κοιτάζτε ο Αρχίλοχος είναι προϊόν δημοκρατίας και γι' αυτό είναι έτσι όπως είναι. Δεν μπορούσε να συμπεριφερθεί έτσι σ' ένα καθεστώς βασιλείας ή τυραννίας. Ορισμένοι μάλιστα στίχοι του είναι συγκλονιστικοί. Αυτός ο στίχος που λέει "λιπερνήτες πολίτες, ακούτε, τα λόγια μου" ξέρετε τι σημαίνει, ξέρετε τι θα πεί λιπερνήτες; Πολίτες οι οποίοι δεν παίρνετε

καρπό από την κοινωνία ανάλογο της κοινωνικής σας συνεισφοράς, ακούτε με και κάνετε κάτι να προστατέψετε τον εαυτό σας. Αυτό δεν θα μπορούσε να το πεί εάν αυτοί οι φτωχοί πολίτες, αυτοί που δεν είχαν έρνος, που δεν έπαιρναν ανταπόδοση από την κοινωνία τους όση έπρεπε... διότι μετείχαν και στην εκκλησία του Δήμου μετείχαν και στην πολεμική φάλαγγα. Όλες αυτές οι υπερβολές της συμπεριφοράς του Αρχιλόχου δεν είναι υπερβολές. Είναι μαχητική δράση ενός πολίτη ο οποίος έχει συνειδητοποιήσει το ρόλο της ελευθερίας. Και έχει και την θεϊκή κάλυψη.

(English subtitles, **OLYMPIOS ALIFIERIS** Honorary President - Court of Appeal:

In what kind of community did Archilochos live? Archilochos is a product of democracy. That's why he is as he is. He couldn't behave that way under a monarch or a tyrant. Some of his verses are amazing. That verse which says: "Destitute citizens, hear my words!" Do you know what is meant by the word "lipernitis", which we translate as "destitute"? Citizens who don't reap benefits from society commensurate with what you offer to society, listen to me and take action to protect yourselves. He couldn't say that if those poor people, those without 'ernos', those not receiving due recompense from society were not only participants in the democratic assembly but also fighters in the war phalanx. These so called excesses in Archilochos' behaviour are not excesses. They are the militant activity of a citizen conscious of the condition of freedom. And he has also the divine sanction.)

**ΠΑΡΟΣ ΙΜΕΡΤΗ (ποθητή)
BELOVED PAROS**

JEFFREY CARSON - WRITER, LIVING IN PAROS:

I began to realize that there was something the scholars missed, which was that Paros is in the poems of Archilochos and not just in books. And that if you paid attention to the way the clouds looked, and the way waves broke on the sea and they made a beat that was a rhythmical beat, and that you could hear all these things in Archilochos. There has to be something called poetry, something that's universal, that lasts throughout the ages. What I am also saying is that Archilochos has this. Archilochos is the first poet, let us say, the first lyrical poet who writes the way we think, and doesn't just tell us stories, great as those stories are. Archilochos says he is afraid riding past the heights of Gyrai. If that is, as the scholars think, Tinos, and you have ridden past that in a *kaiki*, you might say a prayer to the appropriate saint, and this might be the same thing as Archilochos saying a prayer to Poseidon. Any fisherman could have told you this. And if you are speaking about Archilochos's famous poem of the eclipse, well, I've been here to a full eclipse of the sun and the animals went crazy. And all the scholars tell us that this is a literary exercise that Archilochos did. But it struck me that it was what I was observing, and what was really happening, and that Archilochos's basic things are things we can understand.

(ελληνικοί υπότιτλοι, **JEFFREY CARSON** συγγραφέας, κάτοικος Πάρου:

Άρχισα να συνειδητοποιώ ότι κάτι ξέφευγε από τους μελετητές ότι η Πάρος είναι μέσα στα ποιήματα του Αρχίλοχου και όχι μόνο στα βιβλία. Κι ότι αν προσέξεις πώς φαίνονται τα σύννεφα και πως σκάνε τα κύματα κάνοντας ένα ρυθμικό ήχο όλα αυτά μπορείς να τ'ακούσεις στον Αρχίλοχο. Πρέπει να

υπάρχει κάτι που λέγεται ποίηση, που είναι καθολικό που διατηρείται μέσα στους αιώνες κι ο Αρχίλοχος το έχει αυτό. Είναι ας πούμε ο πρώτος λυρικός ποιητής που γράφει όπως σκεφτόμαστε και δεν μας διηγείται απλώς ιστορίες όσο υπέροχες κι αν είναι αυτές. Λέει ότι φοβάται να περιπλέει τα υψώματα της Γύρας. Αν αυτή είναι η Τήνος, όπως πιστεύουν οι μελετητές και την περνάς με καϊκι, μπορείς να προσευχηθείς στον κατάλληλο άγιο όπως ο Αρχίλοχος προσευχήθηκε στον Ποσειδώνα. Οποιοσδήποτε ψαράς θα μπορούσε να στο πει αυτό. Και αν μιλήσουμε για το περίφημο ποίημα για την έκλειψη, να πω ότι εγώ βρέθηκα εδώ σε μια πλήρη έκλειψη ηλίου και τα ζώα είχαν τρελαθεί. Και όλοι οι μελετητές λένε ότι πρόκειται για λογοτεχνική άσκηση που 'κανε ο Αρχίλοχος. Ομως εμένα μου φάνηκε ότι ήταν αυτό ακριβώς που παρατηρούσα και που πράγματι συνέβαινε, και πως τα βασικά θέματα του Αρχίλοχου είναι πράγματα που καταλαβαίνουμε.)

ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΑΛΙΦΙΕΡΗΣ, επίτιμος Πρόεδρος Εφετών:

Όταν λέει ο Αρχίλοχος, διαβάζεις σε ένα κείμενο του Αρχιλόχου: "Γρήγορα πλοία στη θάλασσα", εμάς χτυπάει η καρδιά μας. Γιατί τραβήξαμε κουπί, ξέρουμε πως μπορείς να ταξιδεύεις, διότι ταξιδέψαμε με το πανί, διότι κινδυνέψαμε στη θάλασσα. Είναι ένας κόσμος δηλαδή. Ο κόσμος του Αρχιλόχου είναι ένας κόσμος γοητευτικός γιατί είναι και μια εποχή ακμής για την κοινωνία μας. Σκέψου, αναφέρουν σχολιαστές ότι του παραπονιόταν οι φίλοι του όταν πνίγηκε στη θάλασσα ο άνδρας της αδελφής του τον οποίον υπεραγαπούσε, γιατί πιά δεν γράφεις στίχους; Και να σου πω και κάτι άλλο. Εμείς είμαστε και τόσο ρομαντικοί εδώ στο Αιγαίο και σ' αυτή την ομορφιά που είδαμε από πάνω. Που να φανταστούμε τις Μούσες να κατεβαίνουν. Γιατί να μην κατεβούν οι θεές και σε μας; Το αξίζουμε κατά κάποιον τρόπο. Αυτή η κακομοιρίστικη αντίληψη που έχει πάρει ο Ελληνισμός μέχρι πρόσφατα: όλα θα τα μάθουμε από τη Δύση, όλα θα τα

μάθουμε... Όχι. Και καπετάνιοι είμαστε και πολεμιστές είμαστε και όλα τα 'χουμε Και έχουμε κι ένα λαμπρό Αρχίλογο που είναι κόσμημα.

(English subtitles, **O.ALIFIERIS** Honorary President - Court of Appeal:

When we read in a text by Archilochos: “Fast ships in the sea”, our pulse races. Because ourselves have manned the oars, we are familiar with travel, we have lived under sail, we have known peril at sea. The world of Archilochos is enchanting because it is a period when our society was flourishing. Just think, commentators say his friends were complaining when his sister’s husband, whom he loved dearly, was drowned at sea. They said: “Why have you stopped writing?” And I'll tell you something else: we are such romantics here in the Aegean, and in those beautiful places we saw up in the hills. Where can we imagine the Muses descending! Why shouldn't the gods come down to visit us? We deserve it, in a way. That miserable outlook, that came over Greeks, until recently: We will learn everything from the West. Everything. No. We are sea captains, we are fighters. ... we've got everything. And we have brilliant Archilochos who is a jewel.)

J.CARSON, WRITER, LIVING IN PAROS:

So if you had no wind, sometimes, and you couldn't really fish any more, you just lie back and drink. And that's what we break ... get the wine out. And that's what the poem of Archilochos can be. Not necessarily some attitude towards poetry or literary exercise or studying meter, or anything like that. Just the poet describing the same experiences that anybody who lives here is likely to have: that he is nervous when he is fighting, that he hates his enemies. Anybody knows, who lives in the islands, that everybody is fighting with everybody all the time and makes up with everybody all the

time. This is not a complicated thing. And I hear the scholars talking endlessly: *psogos*, it is a poem of praise, it's a poem of this... Just people squabbling! And because he is a good poet he does it in his verse. It doesn't need as much commentary as we give it. We can all understand it.

(ελληνικοί υπότιτλοι, **JEFFREY CARSON** συγγραφέας, κάτοικος Πάρου:

Αν λοιπόν δεν έχεις άνεμο και δεν μπορείς άλλο να ψαρέψεις ξαπλώνεις και πίνεις. Έτσι την αράζεις και τραβάς κρασί. Και περί αυτού μπορεί να 'ναι το σχετικό ποίημα του Αρχίλοχου. Όχι απαραίτητα μια στάση προς την ποίηση ή μια λογοτεχνική άσκηση, μια μελέτη του μέτρου και τέτοια. Απλώς ένας ποιητής που περιγράφει τις ίδιες εμπειρίες που μπορεί να έχει οποιοσδήποτε ζει εδώ: ότι είναι νευριασμένος όταν συγκρούεται, ότι μισεί τους εχθρούς του -όποιος ζει σ' αυτά τα νησιά ξέρει ότι όλοι διαρκώς μαλώνουν με όλους κι όλοι συνεχώς τα ξαναφτιάχνουν με όλους. Δεν είναι κάτι περίπλοκο. Ακούω τους μελετητές να μιλούν ασταμάτητα: *ψόγος*, είναι ένα επαινετικό ποίημα, κι αυτό, κι εκείνο. Πολυλογίες... Επειδή είναι καλός ποιητής, το κάνει με τους στίχους του. Δεν χρειάζεται τόσος πολύς σχολιασμός. Όλοι μπορούμε να το καταλάβουμε.)

φωνή **OFF**: Ο Αρχίλοχος σκοτώθηκε στον πόλεμο με τους Ναξιώτες από κάποιον με το παρατσούκλι Κόρακας. Το μαντείο των Δελφών θα διώξει τον άνθρωπο αυτό από το έδαφός του παρ'όλο που ο ποιητής πέθανε σε μάχη τονίζοντας πως ο σκοτωμένος ήταν των Μουσών υπηρέτης.

(**voice over** engl. subtitles :Archilochos died in battle during a war against the Naxians, at the hands of a man nicknamed Korakas. The Delphic oracle was later to expel Korakas from Delphi despite the fact that the poet had been killed in war, declaring that the deceased had been a servant of the Muses.)

ΤΙΤΛΟΙ ΤΕΛΟΥΣ:

σύνθεση-σκηνοθεσία ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑΣ
direction YANNIS TRITSIBIDAS
μουσική ΝΙΚΟΣ ΣΑΡΡΗΣ
music by NICOS SARRIS

υπεύθυνη παραγωγής ΤΖΙΝΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
production manager GINA PETROPOULOU
κάμερα ΕΙΡΗΝΗ ΦΟΣΓΚΕΡΑΟΥ, ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑΣ
φινίρισμα Λάμπρος Σκάρλας
μοντάζ-επεξεργασία ΦΩΣΦΟΡΟΣ

μετάφραση αρχαίων κειμένων ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΡΙΤΣΙΜΠΙΔΑΣ
translation of Archilochos' poems in English by
JEFFREY CARSON

Οι συνεντεύξεις συνέδρων του "2ου ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΠΑΡΟΥ ΚΑΙ ΚΥΚΛΑΔΩΝ" με θέμα
"Ο ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ" που διοργάνωσαν το
Ινστιτούτο Αρχαιολογίας Πάρου και Κυκλάδων,
ο Πολιτιστικός Σύλλογος "Αρχίλοχος" και ο Δήμος,
πραγματοποιήθηκαν στο νησί τον Οκτώβρη του 2005 και
μεταφράστηκαν από την Σίσυ Βωβού και τον Wayne Hal

ευχαριστούμε ιδιαίτερα για τη συνεργασία
τους:

ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΣΙΛΕΙΟΠΟΥΛΟ
ΣΠΥΡΟ ΜΗΤΡΟΓΙΑΝΝΗ
JEFFREY CARSON
ΝΤΟΡΑ ΚΑΤΣΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΦΩΤΕΙΝΗ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΟΛΥΜΠΙΟ ΑΛΙΦΙΕΡΗ
ΓΚΕΡΑΙΝΤΕ ΝΑΥΠΛΙΩΤΟΥ
ΓΙΩΡΓΟ "ΑΧΙΛΛΕΑ" ΚΑΡΑΤΖΑ

και για την εμφάνισή τους
την ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΛΕΟΝΤΙΟΥ
τον μικρό ΚΩΣΤΑ ΣΑΜΑΛΤΑΝΗ
και την ΠΑΡΔΑΛΩ

©2006 trivan@otenet.gr

ΣΗΜΕΙΩΣΗ/ NOTE:

Στην ταινία μιλούν οι / The following specialists speak about Archilochos during the film:

Prof. Gregory Nagy

Harvard Univ. - Centre of Hellenic studies, Washington

Prof. Ewen Bowie

Univ. of Oxford

Prof. Jenny Clay-Strauss

Univ. of Virginia

Prof. Ippocratis Kantzios

Univ. of South Florida

Prof. David Tandy

Univ. of Tennessee

Prof. Diskin Clay

Duke Univ. North Carolina

Prof. Brian Lavelle

Loyola Univ. of Chicago

Ιωάννης Πετρόπουλος

Αναπλ. καθηγ. Δημοκριτείου Παν/μίου Θράκης

Assoc. Prof. Ioannis Petropoulos

Democritean Univ. of Thrace

Φωτεινή Ζαφειροπούλου, αρχαιολόγος

Επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων

Fotini Zafirovouli

Honorary Chief curator of Antiquities

Dr. Dirk Obbink
Univ. of Oxford

Δρ. Ντόρα Κατσωνοπούλου, αρχαιολόγος
Πρόεδρος του Ινστιτούτου Αρχαιολογίας Πάρου και
Κυκλάδων
Dr. Dora Katsonopoulou, Archaeologist
President of the Paros and Cyclades Institute of Archaeology

Ολύμπιος Αλιφιέρης
Επίτιμος Πρόεδρος Εφετών, μελετητής του Αρχιλόχου
Olympios Alifieris
Honorary President - Court of Appeal

Jeffrey Carson, writer
living in Paros

